

Slovo redakce

Milé čtenářky, milí čtenáři,

po téměř roční odmlce můžete opět listovat stránkami našeho studentského historického časopisu. Přestože jsme rok nevydali ani jedno číslo, prošla Obscura několika změnami – založili jsme blog na našich webových stránkách, získali jsme ISSN pro internetovou verzi časopisu a výrazně se obměnila i redakční rada.

Dříve než se vyjádřím blíže k uvedeným změnám, chtěl bych se zastavit u nedávné fakultní bouře, kterou rozpoutal článek Ondřeje Crháka „Brežněvovská stagnace“, umístěný právě na našem blogu. Jeho silně kritický text jsme se rozhodli uveřejnit, protože jednou z náplní Obscure je zprostředkovat dialog mezi studenty a vyučujícími na oboru historie. Proti předchozímu tvrzení by se jistě bylo možné namítnout, že Ondrův článek neslouží ke konstruktivnímu dialogu, ale svádí k nenávistné roztržce. Na tuto relevantní námitku je zapotřebí odpovědět, že Ondrův článek má v posledku směřovat k tvůrčí diskuzi. Článek byl sepsán záměrně ostře kriticky, aby prolomil fakultní ledy a vyvolal silné emoce, které by daly vzniknout následným racionálně vedeným debatám. Jak se zdá, tento cíl je po částečném ochladnutí emocí pomalu naplňován, neboť i samotný autor článku přešel ke kvantitativním analýzám a podložil jimi některá svá tvrzení. Jako šéfredaktor časopisu cítím zodpovědnost za celou debatu, a proto bych chtěl nás, všechny zainteresované, pokorně vyzvat, abychom poctivě zanalyzovali své emoce (pravdivě si odpověděli, co je ve skutečnosti vyvolalo a proč), a tím je odložili stranou. Jedině po tomto niterním rozboru budeme schopni vést vzájemný dialog, který by mohl naši fakultu, na níž nám všem záleží především, posunout dál.

Nyní k samotnému blogu, který se nachází na webu FFabuly v sekci Obscura. Blog je otevřen všem studentům, vyučujícím i lidem mimo fakultu a byl vytvořen z toho důvodu, aby bylo možné reagovat na aktuální dění. Vydání tištěného časopisu totiž trvá několik měsíců a nedovoluje reagovat na prudce se vyvíjející události ve společnosti či na fakultě. Na blogu je ovšem možné publikovat i klasické historické články, nicméně je nutné připomenout, že na blog se bohužel nevztahuje ISSN. Některé články z blogu však budou později vybrány pro webovou a tištěnou verzi časopisu, čímž nabudou oficiální platnosti. Tímto bych chtěl tedy otevřít náš blog a vybídnout nás k publikování.

S vydáním pátého čísla se nám podařilo splnit poslední podmínku pro získání ISSN pro webovou verzi časopisu, která je obsahem totožná s tištěnou. Bohužel na tištěnou verzi se kód nevztahuje, a proto ho nemůžeme v časopisu uvádět. Dobrou zprávou však je, že ISSN se vztahuje i na předchozí čísla.

Závěrem bych chtěl srdečně poděkovat odcházejícím redaktorkám Káje Bukovské, které bych chtěl popřát hodně zdaru při studiu na Freie Universität v Berlíně, a Verče Němcové, jíž přeji hojnost radosti na mateřské dovolené. Na uvolněné pozice se nám podařilo získat rovnou šest nových tváří Ondřeje Crháka, Terezu Dufkovou, Jana Lukáše, Štěpánku Kopřivovou, Viktorii Rigovou a Lenku Prošvicovou, jimž vřele děkuji za jejich mimořádnou píli, elán a nové myšlenky.

Čas adventní nás vybízí k zamyšlení a rekapitulaci, tudíž přeji všem dostatek chvil, v nichž se budeme moci ohlédnout za dobíhajícím rokem a našimi životy.

Jan K. Černý
šéfredaktor časopisu

29. 11. 2018
v Petroupimi

Obsah čísla

Slovo redakce.....	2
Obsah čísla.....	4
Brežněvovská stagnace.....	5
Možnosti dialogu (Ivan Šedivý).....	10
Možnosti dialogu (Václav Horčíčka).....	14
Historik ve veřejném prostoru.....	17
Francouští filmaři a události roku 1968.....	20
Kunst.....	37
Poklad, který každý chcel strážiť.....	39
Historici na Erasmu.....	46
Historický pohľad na osobu a dielo trapistického mnícha otca Hieronyma (1907–1985).....	49
Jedna vánoční koleda.....	60
28. říjen – včera, dnes a zítra.....	70

Brežněvovská stagnace

aneb o stavu oboru Historie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Ondřej Crhák

Za sedm let svého působení na FF UK jsem vystřídal spoustu rolí. Mohl jsem náš obor sledovat z pozice obyčejného studenta, posléze aktivního člena Spolku studentů historie FF UK, administrativního pracovníka a doktoranda. Všechny tyto pohledy mě postupně utvrdily v tom, že na našem oboru, potažmo fakultě není něco v pořádku. Historie jako obor stojí na místě – stagnuje.

V této souvislosti se objeví ohromné množství otázek, z nichž jsou nejspíše nejdůležitější ty následující. Co nás do této nehybnosti přivedlo a jak se taková stagnace studijního oboru vůbec projevuje? Odpovědi samozřejmě nejsou jednoduché, ale jsou viditelné. Ze všeho nejdřív je především potřeba přestat chodit okolo horké kaše a přiznat si realitu takovou, jaká skutečně je.

Mnozí z osazenstva našich historických ústavů vám budou argumentovat tím, že jsme stále „nejlepší historie“ v republice. Na jednu stranu nás to může těšit, ale na druhou je to spíše smutné a vypovídá to o stavu oboru jako celku i o kvalitě dalších univerzit. Vlastně je dobré si přiznat, že naše prvenství je pouze iluze, kterou se nám daří zázračně držet při životě. Musíme si položit otázku. Stačí nám pomyslné mazání medu kolem pusy v podobě naší údajné (a často velmi pochybnými ukazateli dokazované) výlučnosti? Ne! Nejlepší univerzitní historické pracoviště nemá vypadat tak, že se na něm historie vyučuje stejnou formou a stejnými metodami už minimálně 25 let.

Z technického hlediska náš obor sužuje nejednotnost. Nejlépe to lze demonstrovat na výuce předmětu „Úvod do studia historie“. Velice důležitá věc ten úvod, tak jak je možné, že ho každý učí úplně jinak? Mnozí akademici, mj. i ředitelé ústavů, by vám řekli, že ta diverzita je přinejmenším dobrá. To sice ano, ale mezi absolventy toho předmětu to vytváří poněkud velké rozdíly. Když se vyučující rozhodne vést tento předmět pouze jako metodologický seminář, stane se, že jeho studenti nebudou schopni například správně citovat, tedy ovládat praktickou stránku historikovy práce. Na druhou stranu, když se jiný vyučující rozhodne, že upozadí metodologii, bude mít sice spoustu studentů, kteří si naformátují normostranu

a budou správně citovat, ale už si nebudou schopni při psaní svého textu klást správné otázky. Samozřejmě by byla nejlepší střední cesta, ale ta je vzhledem k absenci jednotného konceptu výuky bohužel nereálná. Obecně jednotlivým prvkem by mohla být skripta nebo nějaká učebnice, ale když se setkáte s přístupem: „My jsme Univerzita Karlova, my nepotřebujeme skripta“, lze změnu těžko očekávat. Sice se proslychá, že se něco nového chystá, ale co si budeme nalhávat...

Nejednotnost panuje také obecně v podmínkách udělování atestací, ať už v povinných předmětech, nebo povinně volitelných. Studenti si vlastně mohou volit vyučující nikoliv na základě jejich kvalit, ale na základě náročnosti jejich požadavků. Asi nejzávažnější problém jsou státnice. Nejsou zde určena pevná pravidla ani požadavky a v důsledku pak záleží čistě na komisi, jak zkouška bude vypadat. Z vlastní zkušenosti mohu říct, že na Ústavu světových dějin se to týkalo i státnic magisterských. Dopředu nic nebylo jasné, nebyl jasný postup zadávání otázek ani, co si připravit.

Obecně je smutné, že v našich závěrečných zkouškách hraje prim znalost faktografie, a to na úkor znalosti na bázi naší vlastní interpretace a myšlenek. Obhajoba práce je upozaděná a často se z ní stává pouze fraška. Bohužel běžnou praxí je i odbývání posudků. Student se často nedozví, zda je jeho práce opravdu kvalitní, nebo ne, protože obdrží posudek, který vznikl formou „ctrl+c / ctrl+v“. Jak nemá dojít ke stagnaci, když naši akademici a akademičky práce sotva přečtou, a nehodnotí je? Co mně osobně přijde naprosto zvrhlé, je stav, kdy dva akademici oponují práce svých studentů navzájem. A to i na témata, se kterými nemají absolutně nic společného! Zkrátka myslím, že je na čase, aby lidé začali opět dělat svoji práci.

Když už jsme našli téma psaní, nezdá se vám zavádějící, že celý obor lze vystudovat tak, že první věc, kterou napíšete, je až bakalářka? Je to nejen kvůli nejednotnosti atestací, ale zejména kvůli absenci požadavku, aby vůbec byly produkovány nějaké texty. Což je u oboru, jehož základem je čtení a psaní textů, trošku problém. O požadavcích na četbu ani nemluvě. Opět přidám zkušenost ze svého studia. Za celé tři roky, co jsem studoval navazující magisterský program, jsem nedostal žádný text k přečtení jako přípravu na hodinu. Má zkušenost je sice omezena na Ústav světových dějin a soudobé dějiny, ale už to, že tento stav vůbec někde dlouhodobě a bez povšimnutí existuje, je znepokojující.

Otázkou tedy je, jak tato nejednotnost vůbec vznikla. Není to vůbec jednoduché, ale na druhou stranu to nelze přehlížet. Sám fakt, že jediný obor zajišťují tři jednotlivé ústavy, ztěžuje možnost najít jednoduché řešení. Do-

stáváme se k tomu, zda to akademici na těchto ústavech vůbec chtějí.

Jak bylo řečeno, máme zde tři ústavy – Ústav českých dějin, Ústav světových dějin a Ústav hospodářských a sociálních dějin. Nicméně, když se na tyto základní součásti podíváme optikou toho, kdo je řídí nebo řídil, tedy toho, kdo v posledních deseti letech určoval jejich směr a posléze směřování celého oboru, dostaneme úplně jiný obraz. V podstatě můžeme říci, že tu existovala tzv. kovářovština, Šedivý absolutismus a Pullmannova Kindergarten. Jsou to tři rozdílné přístupy. Ať už z hlediska metodologického, pedagogického, nebo způsobu „vládnutí“. Všem jmenovaným systémům je společná izolace a pohrdání těmi ostatními. Osobně jsem se postupně setkal se situací, kdy pedagogové z jednotlivých ústavů mluvili velice nevalně o svých kolezích. V neposlední řadě se to také projevuje ve škatulkování. Mnohdy stačí navštěvovat nějaký bakalářský či diplomní seminář nebo pracovat na nějakém tématu a člověk je rázem stigmatizován a odsouzen. Jak pak můžeme budovat něco společného? O co hůř, tyto antipatie panují nejen mezi historickými ústavu, ale také mezi historiky a dalšími obory na naší fakultě. Tudíž cesta k interdisciplinaritě má podobu slepé uličky.

Tento stav „nekolegality“ sahá ještě hlouběji. Nejenomže lidé napříč ústavu sebou pohrdají, ale děje se to i uvnitř ústavů samotných. Opět se nabízí má vlastní zkušenost z Ústavu světových dějin. Jednou jsem svému kolegovi položil otázku, zda bude pokračovat ve svém studiu na semináři komparativních obecných dějin, když se jeho plánované téma diplomové práce na tento seminář skvěle chodí. Odpověď mě doslova školovala: „Ne, já budu pokračovat na tom pravém Ústavu světových dějin.“ Co je tedy ten pravý ústav? Odpověď na to zde hledat nebudeme, ale jedno je jasné, a to odpovědnost. Tento názor se ve studentech nebere sám od sebe, je přenášen. Nemůže to být někdo jiný než pedagogové a vedení ústavu, kdo by svou autoritou mohl tyto názory ve studentech vzbudit. Není to jen výlučnost jednoho ústavu, znám případy kolegů ze sociálních dějin, kteří takto pohlížejí na hospodářské dějiny a naopak, nebo nevraživost mezi osazenstvem Ústavu českých dějin.

Dalo by se říct, že na personální úrovni mezi lidmi panuje něco jako nevyhlášená válka. To pak vede k ne příliš dobré atmosféře a vytváření různých frakcí, které potom své antipatie někdy až programově přenášejí na studentstvo. Jak si pak chcete například vysvětlit stav, kdy studenti oboru Historie přímo urážejí své kolegyně a kolegy z oboru Historie – Evropská studia. Přitom sami v době vzniku sporu na fakultě ani nebyli. A takto bychom v příkladech mohli pokračovat do nekonečna. Tato forma komunika-

ce vede k rozšíření velkého množství drbů a polopravd a v neposlední řadě také k silné paranoie.

Nepřítelem se stala také metodologie. Samozřejmě nelze tento problém generalizovat, protože existují lidé, kteří jdou vstříc novým trendům, ale je jich jen minorita. Moje bakalářské studium mi přineslo jeden poznatek, a to, že metodologie je něco špatného. Tedy minimálně pro část pedagogů. Osobně se domnívám, že je to generační záležitost. Část historiků nové metody vnímá zřejmě jako hrozbu. Patrně kvůli tomu, že jim nechtějí porozumět. Poslední dobou jsem se začal také setkávat s tím, že se do této otázky vložilo i jakési politické cítění. Lidé s příklonem k jinému historio- grafickému směru nebo obecně s jiným názorem jsou vnímáni jako „šílení levičáci“ nebo neomarxisté. Vzhledem ke stavu naší společnosti je to přinejmenším směšné, ale spíše smutné.

Tyto problémy stále dokola opakujeme, stále je připomínáme vedení ústavů, a nic se neděje! Slyšíme pouze sliby a výhledy, které nám dávají naději na změnu. Za celé tři roky, kdy Spolek studentů historie pořádá veřejné debaty s řediteli, se nic nezměnilo. Úvody do studia historie jsou v bídném stavu, sylaby v SIS nejsou, i přes mírné změny je penzum povinně volitelných předmětů tristní a metodologie povětšinou žádná. Pokud mi někdo řekne, že toto je minority report nebo jen názor pár křiklounů, měl by se ptát sám sebe, co vlastně chce. Navíc doposud se na kritiku reagovalo dosti nechápavě, přehnaně nebo se snahou ji bagatelizovat. Chceme být vzdělávací institucí pro ty, kdo opravdu chtějí studovat a stát se historiky, nebo továrnou na titul pro masu studentů, kteří s námi nechtějí mít nic společného?

Upadající kvalita studentů je jeden z argumentů, který se využívá jako ospravedlnění pro snižování nároků a vlastní nedbalost. Rád bych přestřel, že pokud si někdo bude stěžovat na kvalitu uchazečů o magisterské nebo doktorské studium, měl by si uvědomit, že on sám tvoří tento systém, jehož produktem tito uchazeči jsou. Ti lidé prošli studiem pod jejich vedením, prošli programem, který nevytvořil nikdo jiný než tyto tři ústavy. Co se týče studentů bakalářského programu, osobně nemám pocit, že by jejich kvalita upadala. Někdy si sám říkám, jestli ten opačný pocit nevzniká tím, že vyučující jsou odtrženi od reality a chtějí po nich někdy až nesmysly.

Je také načase vůbec přehodnotit požadavky na studenty. Na jednu stranu je potřeba dodržovat pravidla a určitou úroveň, ale na druhou je nutná systémová změna, která by uvolnila tlak na studenty. Mohli bychom si pře-

ba odpustit jazykové zkoušky. Nalijme si čistého vína. Kurzy z jazykového centra nikoho nenaučily daný jazyk ovládat a když už zvládnete zkoušku, je vám naprosto k ničemu, protože z ní nemáte ani certifikát. Zkrátka to vypadá, že tento institut zkoušek má dělat špinavou práci místo akademiků a vytvořit tedy pomyslné síto. Podobně by se dalo mluvit o zkouškách z pomocných věd historických, což je trochu relikv, taková obliba ve staromilství, která mezi historiky panuje.

Přijde-li někomu, že na studenty žádný tlak vyvíjen není, tak by se měl porozhlédnout okolo sebe. Není známkou normality, aby poměrně velké množství lidí mělo psychické problémy spojené se školou, které mnohdy vedou až k totálnímu vyhoření. Chce to zkrátka přehodnotit celou strategii a tyto problémy také více tematizovat.

Pokud nechceme, aby Historie na FF UK dopadla jako opuštěné westernové městečko, kde se ve větru prohání chrastí, krákají krkavci a tichem se line zvuk tikání hodin, měli bychom přikročit ke změně. A také myslím, že je konečně nutné více diskutovat a ten náš obor také trochu rozhýbat správným směrem. Proto vyzývám další z řad studentstva i akademiků, aby zde publikovali reakce a další komentáře. Náš blog a časopis jsou nejen svobodným místem diskuze, ale možná bohužel i jediným.

Ondřej Crhák

Je studentem 2. ročníku doktorského studia na Ústavu světových dějin FF UK (obor Historie – obecné dějiny). Odborně se zaměřuje na studenou válku v prostoru východní a jihovýchodní Asie. V současné době je jeho hlavním tématem vztah Československa k vietnamskému konfliktu s ohledem na vztahy v rámci východního bloku. Je zakládajícím členem Skupiny pro výzkum studené války (CWRG), která působí v rámci Institutu pro studium strategických regionů UK. Rovněž je i členem redakce časopisu Obscura.

Možnosti dialogu:

Odpověď vyhořelému revolucionáři

Ivan Šedivý

Dobrý den, Ondřeji, upřímně jsem čekal, že Váš dlouho anoncovaný text bude nějakou hlubší analýzou, materiálem, který bude podložený reálnými tvrdými daty, exaktními skutečnostmi a také dokonalou znalostí reality všech historických pracovišť. Ničeho z toho jsem se bohužel nedočkal. Je to spíše exprese pocitů, které proto postrádají skutečné, pevné kontury a také sofistikovanější strukturu, o kterou by se bylo možné opřít v diskusi, ke které vyzýváte. Na rozdíl od Vás nepředstírám, že znám podrobně situaci na ostatních ústavech, proto se soustředím především na postřehy z perspektivy Ústavu českých dějin. Text budu kvůli přehlednosti oproti Vám strukturovat v mírně pozměněném pořadí.

Je velmi obtížné, ale také vlastně dost nesmyslné pokoušet se srovnávat historické ústavy FF UK s dalšími historicky zaměřenými vysokoškolskými pracovišti. Unikátnost naší situace spočívá v tom, že se plnohodnotně zabýváme (téměř) všemi historickými obdobími a velkou většinou podstatných tematických specializací. V tom na jedné straně tkví naše přednost, na druhé straně se ukazuje, že je čím dál obtížnější tuto komplexnost udržet. Klade to také mimořádné nároky na koordinaci badatelské a pedagogické činnosti. Jak hodnotit naši úroveň? Máme tu výhodu, že v rámci procesu institucionální akreditace UK prošla naše tři historická pracoviště v nedávné době náročnou evaluací ze strany Národního akreditačního úřadu, jenž hodnotil vše, od vědeckých výsledků, personálního obsazení, struktury studia až po materiální zabezpečení pracovišť a výhledy do budoucna. A výsledky této evaluace byly velmi pozitivní, NAU nenavrhoval žádné dodatečné kroky k nápravě. Sám jsem v několika komisích NAU působil, a vím tedy, že to není žádná samozřejmost, naopak i mezi státními školami spíše výjimka! Také vlastní proces akreditace na FF UK nebyl ani zdaleka snadný, byla to opravdu tvrdá diskuze, která úroveň dosavadního i připravovaného studia prověřila vysokou měrou. Naše ústavy mají akreditované všechny tři stupně studia a chystají další akreditace – učitelské (ta je připravena) i mezinárodní! Myslím, že ani v rámci fakulty si nestojíme špatně, naopak – jak pokud jde o kvalifikační růst, tak pokud jde o vědecký výzkum, řadí se trvale historické ústavy mezi top ten. Naše ústavy jsou velmi úspěšné v grantových soutěžích. Na ÚČD pracuje kromě 19 kmenových academic-

kých pracovníků dalších 12 projektových pracovníků. To jsou peníze, které jsme si vesměs vybojovali my sami! Na ústavu je momentálně řešeno 6 projektů podpořených z účelových prostředků včetně prestižního projektu z prostředků Horizont 2020. Řada pracovníků je zapojena do dalších grantů GAČR, do Kreasu a Progresu. Projekty GAČR získává ústav opakovaně každý rok. ÚČD je dlouhodobě, ale i v posledních letech pracovištěm, z něhož vycházejí výrazné osobnosti mladší generace působící v ústředních badatelských pracovištích Akademie věd (namátkou z poslední doby Vojtěch Kessler, Martin Klečáček). Nemyslím si, že to vše nás opravňuje k představě, že jsme nejlepší ze všech, avšak jako brežněvovská stagnace mi to skutečně nepřipadá (tedy pokud opravdu chcete vidět).

Souhlasím s Vámi, že pro působení našeho oboru na fakultě jsou mezilidské vztahy důležité a osobně jsem se vždy snažil vycházet korektně i s těmi lidmi, s kterými se v některých otázkách můžeme lišit. To je však přirozený stav pro každé pracoviště. Co mi připadá důležitější, že v uplynulých letech se podařilo vytvořit (poprvé po letech!) atmosféru mimořádné důvěry a spolupráce mezi vedeními nejen našich tří historických ústavů, ale i dalších historických pracovišť (archeologové, KPVHAS, iberoamerikanistika). Ústavy si přestaly dělat naschvály (pamatuji si např., jakou hysterii ve vedení ÚČD vyvolala kdysi akreditace „Evropského bakaláře“). To je dávno za námi. Zde pomohla osobní důvěra, spolupráce při akreditacích, ale především Prvouk a Progres. V současnosti vidím v této oblasti jediný mráček na obzoru v naprosté nekomunikativnosti badatelského vedení příslušné sekce Kreas s vedením ÚČD.

Pokud jde o studium, téma tlaku na studenty bylo velmi obsírně diskutováno při přípravě čerstvě akreditovaného bakalářského studia (rok zahájení 2019/2020) a došlo nakonec, jako kompromis ve stanoviscích mezi předkladateli akreditace a studijní komisí i mezi historickými ústavami, k výraznému snížení počtu povinných hodin a předmětů ve studiu (i když mně osobně nepřijde omezení výuky např. starověku ve dvouoborovém studiu příliš šťastné). Tuto skutečnost si bylo možné velmi snadno ověřit, Vy jste tak však, Ondřeji, neučinil. Nároky na studium historie by si ovšem zasloužily např. srovnání s nároky kladenými na studenty egyptologie, filozofie, hebraistiky, religionistiky, východních jazyků apod. Historie zcela nepochybně z tohoto srovnání vychází jako průměrně náročný obor. Pokud jde o státní bakalářské zkoušky, od letošního roku, jak jsem již studentskou veřejnost informoval, dojde ke sjednocení struktury posudků. Tuto skutečnost si bylo možné velmi snadno ověřit, Vy jste tak však, Ondřeji, opět neučinil... Posudkové elektronické formuláře mají již ústavy k dispozici. Tato nová praxe

myslím významně pomůže k nastavení srovnatelných standardů hodnocení prací. I tuto skutečnost jste si mohl ověřit, ale neučinil jste tak. Na ÚČD budeme uvažovat o rozšíření této praxe i na magisterské studium. Ústav českých dějin v současnosti, jak jsem oznámil na setkání se studenty prvního ročníku a na schůzi ústavu, pracuje na přípravě transparentního a jednotného průběhu státní magisterské zkoušky založené na předem daných tematických okruzích a literatuře. Jde o významný zlom, o jehož existenci jste také měl nepochybně vědět, stačilo se zeptat. Pokud jde o Úvod do studia dějepisu, ujišťuji Vás, že autorský tým více než dvou desítek historiků fakultních i externích je v pilné práci na připravované rozsáhlé publikaci, která dá tomuto zásadnímu předmětu jednotnou základní strukturu. Také to jste se mohl snadno dozvědět, pokud by Vás ovšem zajímala fakta. Pokud jde o jazykové zkoušky, myslím, že situace na Světových dějinách je poněkud odlišná od situace našeho ústavu. Na světových dějinách je to (možná) opravdu tak, že práce na diplomkách a dizertačních pracích přiměje studenty ke studiu alespoň některých jazyků. Na českých dějinách by ovšem zrušení zkoušky vedlo k paradoxní možnosti, pokud si zvolím nějaké nepřiliš náročné téma ze soudobých dějin, absolvovat celé studium bez vážnějšího kontaktu s cizím jazykem. Jsem tedy určitě proti, zvolnili jsme v magisterském studiu již v tom, že jazyky jsou zařazeny mezi předměty povinně volitelné, nikoliv povinné.

Za zcela od věci považuji Vaše podezření, že „nepřítelem většiny pedagogů je metodologie“. Jednak to není (alespoň na ÚČD) pravda, jednak „nové dějiny“ by měly mít na fakultě stejné možnosti k rozvoji jako klasické narativní dějiny, pokud se ve vědecké konkurenci dokáží uplatnit – univerzita by měla být otevřena všem směrům a přístupům. Ale zpět k faktům: Randák, Hlavačka, Michela, Kopeček, Nejedlý, Svátek, Činátl, Tinková – to snad věru nejsou zkostnatělí pozitivisté. A to uvádím jen ty příklady, u nichž opravdu nemůže být sporu! Podobně je to i s absurdním tvrzením, že prý někdo žehrá na úroveň studentů. Problémy detekované při magisterských státnicích jsem vždy považoval za vážnou výzvu k zamyšlení nad náročností studia a nad prací ze strany pedagogů – osobně vidím rezervy v ještě těsnějším propojení profilových předmětů se státnicemi (to je ostatně podstata zmiňované reformy státnic na ÚČD) a také ve větší náročnosti v průběhu studia ze strany zkoušejících. Prošel jsem si aktuálně vyučované předměty na Ústavu českých dějin a drtivá většina předmětů je sylaby opatřena. Tam, kde tomu tak snad není, stačilo počátkem semestru vyučujícího nebo jeho nadřízeného upozornit, a nevolat na něj hystericky Brežněva.

Z celého Vašeho elaborátu se mi, Ondřeji, zdá, že se sám dopouštíte chyb,

proti nimž brojíte: bojujete proti škatulkování, a sám škatulkujete (metodologové proti zkostnatělým, vedení toho a toho typu...), voláte po dialogu, a přitom jste sám žádný dialog jako předseda Spolku nevedl a asi o něj ani nestál – nebo jste snad někdy řekl: pojdte na pivo, promluvíme si, takhle už to dál nejde? Nebo jste někdy přišel a řekl: chystám kritickou zprávu Spolku, co si o tom, páni ředitelé, myslíte? Z Vaší strany nic takového! Tak se chová trucující děcko, nikoliv dospělý muž.

Výše uvedený text, zveřejněný původně na Facebooku, byl pohledem, jak jsem úvodem zdůraznil, z pozice vyučujícího Ústavu českých dějin, nemá tedy ambici suplovat názory vedení dalších historických pracovišť. Prostor pro diskusi samozřejmě považuji i nadále za otevřený, a to jak na formálních fórech, tak i na těch neoficiálních (a nerozumím, proč bychom kupříkladu debatě u piva měli přikládat genderové kontexty, jak jsem v následné diskusi zaznamenal). Nelze však na druhou stranu pominout skutečnost, že role i odpovědnost studentů v celém akreditačním procesu je dána příslušnými zákonnými normami a interními předpisy – jakkoli zpětnou vazbu z jejich strany pokládám za velmi potřebnou a přínosnou.

Možnosti dialogu:

Odpověď Václava Horčíčky

Milý kolego,

děkuji Vám za mail a připojuji pár vět k Vašemu příspěvku v Obscuře. Protože neznám do detailu situaci na dalších historických pracovištích, budu se vyjadřovat především k ÚSD. Souhlasím s Vámi, že je co zlepšovat. Pravidla je třeba dodržovat, zejména pak akreditace. Jak asi víte, např. Evropská studia předpokládají časté psaní klauzurních prací. Nemělo by se tedy stát, že student píše poprvé až bakalářskou práci. Ne vždy se tak dělo. Psaní klauzurních prací proto budu vyžadovat a na schůzi ÚSD počátkem října na to byli přítomní upozorněni. Pokud jde o Úvod do studia, platí výše uvedené. Závazná je akreditace. Ale konkrétní náplň jednotlivých témat bude vždy individuální a projeví se zde osobnost vyučujícího (např. témata 2 a 3, ZS v nové akreditaci – Co je historie? Filozofie dějin atp.). Je to tak dobře, protože pestrost v názorech a přístupech by měla být jedním z hlavních znaků akademického prostředí. V tomto ohledu jsou problémem jednotná skripta. Jistě bude přínosné, pokud vznikne nějaký nový text v ČJ, ale řada jich je k dispozici v německé či anglické formě a na špičkové univerzitě by studenti neměli mít problém přečíst v AJ alespoň jejich části. Závazný text není možný, protože v interpretační a někdy i věcné rovině (např. jaké jsou tzv. metody historikovy práce) se s ním ne všichni vyučující musí ztotožnit – a opět – je to tak dobře. Prostě pro někoho je historie věda, pro jiného být nemusí. Stejně je třeba přistupovat i ke kursu Historiografie. Nikdy nejde jen o výčet jejích různých směrů, ale nutně i o subjektivní interpretaci vyučujícího. Není to snadné, ale taková je a má být vysoká škola. Totéž platí v oblasti metodologie. Představa o tom, co je správná metodologie (metody), je velmi subjektivní, je vázána na jednotlivé myšlenkové proudy a v čase se mění. Ostatně stačí nahlédnout do příslušných publikací. „Správnou“ metodologii nelze na svobodné univerzitě seshora nadekretovat a debata o ní či výuka jednotlivých metod bude vždy variabilní. Lze dát ale prostor akademikům s různými názory, dbát na posílení myšlenkové různorodosti. Vaše stížnosti na ne vždy učesané vztahy mezi historiky jsou dokladem toho, že tato pestrost existuje.

Pokud jde o cizí jazyky, je třeba nejprve upřesnit, že jsou součástí tzv. povinného fakultního základu (Filosofie, Cizí jazyk I, Cizí jazyk II – akad. čtení a Proseminář akademické práce). Už z tohoto důvodu je z curricula odstra-

nit nelze. Z věcného hlediska je to téma na celofakultní diskusi. Minimálně mezinárodně uznávaný atest na stanovené úrovni by měl být vyžadován (jako součást povinností v rámci bakalářského studia). Je to zcela běžné v profesním životě, stejně jako přezkoušení z jazyka v přijímacích pohovorech. Opomenout přitom nelze ani potřeby jednotlivých specializací, ale to je spíše otázka magisterského studia (přijímacích kritérií apod.).

Pokud jde o státní zkoušky a obhajoby, souhlasím s Vámi, že by nemělo jít o formální záležitost. Nemám ovšem pocit, že by tomu tak dosud bylo. Svědčí o tom samy výsledky státních zkoušek s velmi pestrým hodnocením examinovaných. Jistě je možné uvažovat o změně postupu při zadávání otázek u státní zkoušky. Zatím se vycházelo ze studentem předloženého seznamu odborné četby. Šlo podle mého názoru o vstřícnost vůči studujícím, jistě je možné nalézt jiný mechanismus zadávání otázek (např. losování jako u maturitní zkoušky). Nejsem si ale jist, že by tato změna snížila tlak na studenty, po čemž voláte. Možná by ale vedla ke zvýšení úrovně/náročnosti státní závěrečné zkoušky, takže se nebráním diskusi na toto téma. Ostatně pokud je o nároky, sám sobě protiřečíte. Na jednu stranu totiž píšete, že studenti jsou pod přílišným tlakem, současně ale uvádíte, že se po nich málo vyžaduje (např. četba z hodiny na hodinu, málo psaní, snadná obhajoba). V čem tedy ten tlak spočívá, v jazycích?

Jsem přesvědčen, že situaci na historických pracovištích nelze označit za stagnaci. Například na ÚSD byly připraveny nové akreditace s vyšším důrazem na seminární formu výuky. Zintenzivnila se přeshraniční spolupráce, nabízíme řadu přednášek zahraničních kolegů a kolegyň. Spolupracujeme ve výuce se specialisty z Akademie věd či dalších součástí FF. Připravujeme společné studium s Universität Bayreuth (double degree), již běží program TEMA (joint degree) atp.

Nemohu souhlasit s Vaší interpretací vztahů mezi jednotlivými pracovišti a akademiky. Mluvím jen za sebe, ale nemám pocit, že by se dalo hovořit o nějakém „pohrdání“ kolegy/němi a pracovišti, či dokonce o „nevyhlášené válce“. Ze své byt' poměrně krátké praxe v čele ÚSD jsem přesvědčen, že historická pracoviště jsou mezi sebou schopna komunikovat, a to dokonce na velmi slušné úrovni, ostatně nedávno byla schválena společná Bc. akreditace. Určitá rivalita, obyčejné lidské sympatie/antipatie existovaly (viz Pekař x Šusta) a budou existovat. Je to mj. přirozený důsledek konkurenčního prostředí, ve kterém se na univerzitě pohybujeme, a dále skutečnosti, že se v něm projevují vyhraněné individuality (a jejich žáci). Administrativní členění na jednotlivá pracoviště v tom hraje jen malou

roli. Zajímavé přitom je, jak je rivalita mezi žáky pozorovatelná i na diskusi v rámci FFabuly. Je jistě pěkné, když jsou tyto osobnosti tolerantního založení, ale vždy to tak není a ani nebude. Není to specialita jen FF UK či českého prostředí. Viz např. rivalita až neschopnost komunikovat (odlišné metody) mezi historiky a politology v oblasti mezinárodních vztahů. Obecně lze říci, že jde o pozitivní jev, dokud je možná komunikace. Konkurence může vést k vyšším výkonům, k překonání myšlenkové sterility. Že se to ne vždy daří, je celosvětový fenomén. Ostatně sami to dobře známe z tzv. sporu o smysl českých dějin. Přesto ale i zde, měli bychom nyní k dispozici tak zajímavé texty, kdyby tato rivalita / konkurence / názorová odlišnost neexistovala? In pluribus unitas.

Ve věcné rovině je tedy možné o leccčem diskutovat. Mrzí mě ale, že jste se nezdržel některých až urážlivých výroků o jednotlivých osobnostech. Nechci to zde více rozvádět, je na Vaší úvaze, jak se s tím vypořádáte.

Historik ve veřejném prostoru

Karolína Bukovská (připravil Jan K. Černý)

V minulém čísle jsme otevřeli téma „historik ve veřejném prostoru“ tím, že jsme otiskli esej Vlastimila Vondrušky a kladli otázku Matěji Spurnému. V tomto čísle bychom rádi v tématu pokračovali a podívali se na další pozici historika ve veřejném prostoru.

Mnoho z nás si při studiu historie přivydělává různými činnostmi, které souvisejí s naším oborem. Jednou z nich je průvodcovství. Tomu se věnuje i naše odcházející redaktorka Karolína Bukovská, která po pražských památkách provází zahraniční turisty.

Jakou trasou turisty po Praze provázíš? Jaké národnosti většina cizinců je?

Má zaměstnavatelka se zaměřovala především na německy mluvící klientelu. Provázela jsem tedy (i vzhledem ke svým jazykovým znalostem) převážně turisty z Německa. Rakušané a německy hovořící Švýcaři byli zastoupeni spíše okrajově. Složení turistů, které jsem provázela, nicméně záviselo na zaměření cestovních kancelářů, přes které si turisté prohlídku objednávali. Má zkušenost proto rozhodně není nijak reprezentativní. Troufám si říct, že v současné době do Prahy přijíždějí lidé doslova z celého světa. Já jsem ale přišla nejčastěji do kontaktu s turisty z Německa.

Turisty jsem provázela v zásadě po dvou okruzích – po Starém Městě (kdy se postupně, v libovolném pořadí obejde Václavské náměstí, Na Příkopě, náměstí Republiky, Celetná, Ovocný trh (Karolinum), Staroměstské náměstí, Josefov, Karlův most) a po Pražském hradě (pokud je to prohlídka se vstupy, tak se navštěvuje Svatovítská katedrála, Starý královský palác, bazilika sv. Jiří, Zlatá ulička, pokud je prohlídka bez vstupů, projdou se pouze volně přístupné venkovní prostory Hradu). Jednotlivé prohlídky se ale mohou lišit, například v závislosti na lokaci hotelu, kde skupinu vyzvedávám. „Páteř“ prohlídek, které jsem vedla, ovšem ve většině případů tvořil Pražský hrad, Karlův most, Staroměstské a Václavské náměstí.

Měla jsi jasně zadáno, co máš posluchačům říkat, nebo jsi měla víceméně volnou ruku?

Na začátku jsem byla několikrát na tzv. „náslechu“ u svých kolegyň (tj. šla

jsem s nimi na prohlídku a takto se zaučovala). Tento náslech mi sloužil spíše jako inspirace, co jsem turistům pak říkala, bylo čistě na mně – hlavním požadavkem ze strany zaměstnavatelky byla spokojenost klientů.

Jak moc se musíš dopouštět zjednodušování v dějinách, aby se turisté v jejich komplexnosti neztratili? Užíváš národních klíše jako „trpěli jsme pod Habsburky“?

Každá skupina turistů je jiná. Rozdíly se týkají věku (provázela jsem i školní skupiny), znalostí, sociálního postavení, a především zájmu o výklad. To, co při prohlídce vyprávím (a jak), je vždycky nutné přizpůsobovat danému publiku. U někoho je nutné zjednodušovat hodně a často, u některých skupin je příležitostně možné použít se do složitějších výkladů. To, co přitom hraje roli, je podle mého názoru a zkušenosti odhad. Po prvních minutách se většinou pozná, zda je daná skupina schopná přijmout komplexnější výklad, či ne. Přiznávám, že jsem se jistěho zjednodušování a opírání se o národní klíše nejednou dopustila a jako studentku historie mě to „bolelo“. V některých případech (při očividném nezájmu skupiny či časovém tlaku) to však bývá jediné možné řešení, respektive řešení, po kterém jsem se špatným svědomím sáhla.

Domníváš se, že dějiny lze cizincům vyprávět i mimo rámec národních dějin? Případně jakým jiným způsobem by podle tebe bylo možné dějiny vykládat zahraničním turistům?

Určitě ano, předpokladem by ale byla důkladně promyšlená koncepce prohlídky, a především vytvoření alternativního narativu. Věřím, že dějiny Prahy se dají vyprávět i jinak než jen jako dějiny hlavního města českého národa. Obávám se ale, že národu se přitom nelze zcela vyhnout. A mohou za to právě samotné stavby, které se turistům většinou ukazují – Národní muzeum, Národní divadlo, náměstí Republiky... Pražský veřejný prostor je silně nacionalizovaný. Pokud bychom se měli oprostít od výkladu národního příběhu, je nutné na tyto „národní stavby“ nahlížet z jiného pohledu, více kriticky.

Narazila jsi během provázení a příprav na nějaké překladatelské potíže?

Takřka veškerá pražská toponymie má z historických důvodů i své německé ekvivalenty. Na závažnější překladatelské potíže jsem tudíž nenarazila.

Máš nějaké své triky a vtipy, kterými se snažíš udržet pozornost posluchačů?

Pozornost je třeba udržovat pokud možno kontinuálně poutavým výkladem, ale ne vždy je to možné. Jakýmsi oživením, když už nálada ve skupině klesá, však může být rychlokurz češtiny, a především snaha naučit turisty jazykolam „Strč prst skrz krk“. To většinou pobaví. S úspěchem se také často setkává, když skupině odkrývám pravdu o trdelníku – tedy že to rozhodně není pražská specialita a že to je jen marketingový trik. Anebo když vyprávím o rudých trenkách, které před několika lety vlály nad Pražským hradem.

Doporučila bys provázení studentům historie?

Rozhodně. Už kvůli tomu, že by byla škoda nevyužít toho potenciálu, který nám studentům Filozofické fakulty proudí denně přímo pod okny. Provázení nabízí dobrý poměr stráveného času a peněz a je také finančně atraktivní. Studenti historie navíc mohou tímto způsobem vystoupit ze své „bubliny“ a postavit se před otázkou, jak vyprávět dějiny tak, aby byly srozumitelné nejrozličnějším skupinám turistů. Pokud se jedná o provázení v cizím jazyce, je to skvělá jazyková praxe. Zároveň se ale domnívám, že provázení nemusí být nutně pro každého. Někdy to je i dost stresující práce (když pomíneme latentní stres, který vzniká při prodírání se přečpanou Karlovou ulicí). Troufám si říct, že pro spíše introvertní typy to není to pravé ořechové.

Karolína Bukovská

Bakalářské studium absolvovala na Filozofické fakultě UK, dvouobor Historie a Němčina pro mezikulturní komunikaci. V rámci bakalářské práce přeložila z němčiny do češtiny katalog ke stálé výstavě v bývalém koncentračním táboře Ravensbrück. V současné době studuje v prvním ročníku magisterského oboru Public History na Freie Universität Berlin. Zaměřuje se především na historii holocaustu, dále pak na paměťová studia, vzpomínkovou kulturu, historii ve veřejném prostoru a orální historii.

Francouští filmaři a události roku 1968

Martina Tučková

Kdyby se měl psát scénář ke květnovým událostem ve Francii v roce 1968, tak by dříve nebo později došlo v dnešní terminologii jistě i na *prequel*.¹ A o čem by jeho děj byl? Tak tedy: kamera jede – klapka – akce!

Byl by o filmu. Francouzská kinematografie nabyla koncem padesátých let sebevědomí a dostalo se jí mezinárodní prestiže. Cinematéka Henriho Langloise² vychovala promítáním filmů a diskusními kroužky generaci kritiků, které „Jistá tendence francouzského filmu“ nakonec přiměla stát se skutečnými autory vlastních snímků. Hlavní role by v takovém filmu hráli tvůrci „nové vlny“;³ filmoví nadšenci, mecenášové; postavy často velmi rozdílné, ale spojené láskou k filmu jako sedmému umění. Střih.

Byl by o politice. Již v roce 1958 poválečná Francie zažila jeden ze zásadních zlomů. Pátá republika svým ustavením dala totiž nově vzniknout i ministerstvu kultury. S ním přišla de Gaullova myšlenka určité státní politiky a jejím naplňovatelem po kulturní stránce neměl být nikdo menší než André Malraux.⁴ Film se stal nedílnou součástí kulturní politiky státu, ale

1 *Prequel* je film (nebo jiné dílo), který je natočen později, nicméně dějově předchází dříve uvedenému filmu. Svým obsahem ho dodatečně vysvětluje, resp. objasňuje. Vychází z termínu *sequel* označujícího chronologické pokračování již existujícího filmu a další rozvíjení jeho děje. (Např. ŠTECLOVÁ, Adéla, REMAKE: *Slovník základních pojmů*, in: HORÁKOVÁ, Jana – KOBÍKOVÁ, Zuzana (eds.), TIM ezin [online]. Ústav hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Květen 2012, Vol 2, No 1 [cit. 2018-11-11], s. 53–56. ISSN 1805-2606. Dostupný: <https://www.phil.muni.cz/journals/index.php/tim/article/view/266>.)

2 *Cinémathèque française* byla založena v roce 1936 Henrim Langloisem a Georgesem Franjuem – filmovými (nejen) nadšenci, kteří jí dali za cíl shromažďovat filmy a jeho se týkající dokumenty a další archiválie, bránit ztrátě děl a současně je šířit skrze promítání.

3 Mezi nejznámější představitele francouzské „nové vlny“ patří například Claude Chabrol, Eric Rohmer, Jacques Rivette, François Truffaut a Jean-Luc Godard.

4 André Malraux se narodil v roce 1901, přes nedokončení studií se stal uznávaným spisovatelem; získal Goncourtovu cenu za román *Lidský úděl*. Již v meziválečném období procestoval Indočínu, Střední východ i Spojené státy. Účastnil se občanské války ve Španělsku na straně republikánů. Od roku 1944 se aktivně zapojil do odboje a od té doby doprovázel Charlese de Gaulla v politice: po válce se stal ministrem informací, v roce 1959 mu pak bylo svěřeno nově vzniklé ministerstvo kultury. Stejně jako po odchodu de Gaulla z vlády po druhé světové válce tak spolu s ním roku 1969 skončil v politice André Malraux. (BAECQUE, Antoine de, *Crises dans la culture française*:

hlavně společenského života zejména mladých lidí, které názorově ovlivňoval i formoval. Zvláště s příchodem teorie auteurství⁵ autoři-režiséři přijali odpovědnost za film jako celek včetně významu, který má nést. Střih.

Byl by o revoluci. Společnost, nejen francouzská, procházela v šedesátých letech proměnou. Převratné bylo zastoupení mladých lidí ve složení společnosti, kteří mnohem více inklinovali k vyjádření nesouhlasu s vedenou politikou i situací ve světě. Revoluci zaznamenal i filmový svět, a to nejen následováním teorie auteurství, ale také převratnými postupy filmování a novými technologiemi, které je usnadňovaly. Střih.

„Květnovým událostem“, které Francii v roce 1968 zasáhly, se česká literatura v určitém zastoupení věnuje. Na dění okolo Cinémathèque française na jaře téhož roku si však vzpomene málokdo. V únoru a březnu 1968 proběhla tzv. aféra Langlois, v důsledku které se stal film neoddělitelnou součástí událostí v květnu a červnu roku 1968 ve Francii a jejich předeherou. Francouští filmaři – nejprve z okolí Cahiers du cinéma a Cinémathèque française – na začátku roku vystoupili proti intervenci státu do filmařského prostředí, když byl z funkce generálního sekretáře cinematéky odvolán Henri Langlois. Rozpoutala se vlna nevole, při které v únoru policie násilně jednala s osobnostmi francouzské kultury; boj se vedl skrze traktáty, plakáty, tiskovou kampaň a demonstrace – činnosti hojně využívané při událostech v květnu. V návaznosti na protesty filmařů se ozvaly další části společnosti – své požadavky s mírným zpožděním proneslo známější studentské a dělnické hnutí. Cesty všech se alespoň pomyslně protnulý v květnu, kdy byl na popud osobností francouzského filmu přerušen a záhy předčasně ukončen mezinárodní filmový festival v Cannes.

Ukončení festivalu v Cannes

Desátého května bylo v Cannes vše připraveno na to, aby město přivítalo nejen francouzské filmaře, jejich zahraniční kolegy, producenty nebo delegáty jejich společností, novináře, kritiky, ale také zástupy diváků. Po dva

anatomie d'un échec, Paris: Bayard, 2008, s. 101–103.; BIET, Christian – BRIGHELLI, Jean-Paul – RISPAIL, Jean-Luc, André Malraux: *la création d'un destin*, Paris: Gallimard, 1991, s. 113–115, 122.; André Malraux, in: CAPDEVIELLE, Jacques – REY, Henri (eds.), *Dictionnaire de mai 68*, Paris: Larousse, 2008, s. 277.; LACOUTURE, Jean, André Malraux: *une vie dans le siècle 1901–1976*, Paris: Seuil, 1976, s. 384.)

5 V 50. letech kritici zvláště na stránkách Cahiers du cinéma formulovali teorii auteurství navazující na „caméra-stylo“ Alexandra Astruca a teorie Andrého Bazina. Kritizovala se jí dosavadní fr. kinematografie „kvality“, kde byl režisér považován za pouhého realizátora scénáře. Základní myšlenkou auteurství naopak bylo, že režisér má tvořit film od základu, vložit do něj svou osobitost a autorský styl.

dny se prezident 21. ročníku Mezinárodního filmového festivalu – Robert Favre Le Bret – mohl těšit z klidného průběhu události, a to přesto, že Paříž právě zažila „noc barikád“.⁶ Nicméně napětí dorazilo s mírným zpožděním i na Azurové pobřeží a v předsálích se začalo diskutovat o probíhající situaci v zemi.⁷ Na pondělí 13. května byla vyhlášena generální stávka a Asociace francouzských filmových kritiků (Association française de la critique de cinéma) vystoupila s požadavkem, aby se k ní připojili i účastníci festivalu, a ten byl na den přerušen. Favre Le Bret po nátlaku nakonec svolil k jednodennímu přerušení, avšak soutěž a promítání v dalších dnech měly pokračovat.⁸ Cannes toho dne pocítilo první demonstrace a studentské protesty; další dny se mělo navrátit pouze k filmovým „starostem“. Situace se však v Paříži mezitím přiosťila, stávky neustupovaly, a naopak protesty napříč Francií zesilovaly. Studenti IDHEC i pracovníci z různých odvětví filmové profese společně 17. května vybízeli k protestům proti *Centre national de la cinématographie* (CNC), připojení ke stávkujícím a právě ukončení festivalu v Cannes;⁹ svým jednáním dali vzniknout *États généraux du cinéma*.¹⁰ Členové Výboru na obranu *Cinémathèque française* oznámili nazítří tiskovou konferenci k „aféře v cinématéce“ v sále Jean Cocteau v Palais.¹¹

6 Nocí barikád“ (la nuit des barricades) je nazývána noc z 10. na 11. května 1968, během níž se vystupňovaly demonstrace a nepokoje studentů v pařížské Latinské čtvrti. Během této noci byly rozbíjeny výlohy, hořela auta, dlažební kostky se staly nejdostupnější zbraní. Pořádek měl nastat povoláním Republikových bezpečnostních rot za použití obušků a slzného plynu. Na obou stranách barikád byli ranění. (BERSTEIN, Serge, *La France de l'expansion*, 1, *La République gaulienne: 1958–1968*, Paris: Seuil, 1989, s. 308.; srov. např. DELACROIX, Christian – ROUSSO, Henry – ZANCARINI-FOURNEL, Michelle (eds.), *La France du temps présent: 1945–2005*, Paris: Belin, 2010, s. 383, 384.; FERRO, Marc, *Dějiny Francie*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006, s. 359.) Do centra hlavního města se studentské protesty přesunuly počátkem května poté, co byl v Nanterre uzavřen univerzitní kampus, kde od jara působilo Hnutí 22. března. (Srov. Mouvement du 22 Mars, in: CAPDEVIELLE, J. – REY, H. (eds.), c. d., s. 302–303.)

7 CAMY, G. – PANGON, G., *Nouvelles vagues: 1968*, s. 11–12.; LATIL, L., *Le Festival de Cannes sur la scène internationale*, s. 228.

8 BAECQUE, Antoine de, De l'affaire Langlois au Festival de Cannes: „Le cinéma s'insurge“, in: ARTIÈRES, P. – ZANCARINI-FOURNEL, M. (eds.), 68: une histoire collective, 1962–1981, Paris: Découverte, 2008, s. 319.; CAMY, G. – PANGON, G., c. d., s. 14–15.; COWIE, Peter, *Revolution!: the explosion of world cinema in the 60s*, London: Faber and Faber, 2006, s. 201.; LATIL, L., c. d., s. 228–229.

9 BAECQUE, A. de – TOUBIANA, S., *François Truffaut*, s. 475.; CAMY, G. – PANGON, G., c. d., s. 15.; COWIE, P., c. d., s. 201.; LATIL, L., c. d., s. 229.

10 Filmové generální stavy“ sdružující během událostí různorodé profese filmového průmyslu, ale také studenty filmu.

11 *Le Bulletin du Festival international de Cannes*, 1968. Paris: Le Film Français – La Cinématographie Française, roč. 23, č. 8 (17. 05. 1968), s. 10.; SCHIMERA, R., Bitva o Cannes, in: *Film a doba*, roč. 62, č. 2., s. 18.

Malý sál v Palais se začal zaplňovat. Truffaut usedl na jednu z připravených židlí na podiu před plátnem a chopil se mikrofonu, aby přečetl prohlášení s požadavky valné hromady tisícovky filmařů a studentů shromážděné předchozí den v Paříži; v rámci solidarity se současným děním se žádalo ukončit festival v Cannes.¹² K protestujícím se připojili postupně i čtyři členové poroty Roman Polański, Louis Malle, Terence Young i Monica Vitti. V návaznosti na to předseda Chamson oznámil, že za takové situace porota nemůže pokračovat ve své činnosti. Vyzývání k solidaritě byli také filmaři se zastoupením v soutěži – Miloš Forman vystoupil na podium, Alain Resnais krátce na to zatelefonoval, aby tím stáhli své filmy.¹³ Mezi argumenty Truffauta stála především nutnost reformy Cannes; Jean-Luc Godard se vzápětí přidal k apelu na solidaritu se studenty a dělníky, až nakonec křičel na všechny okolo. Zvláště v jeho slovníku bylo znát propadnutí radikálně-levicovým idejím, aniž by patrně promýšlel jejich skutečný dopad na společnost a svobodu vůbec. Nespravedlivě obvinil soutěžní snímky, že nereflektují situaci dělníků či studentů.¹⁴ Roman Polański se Godardovy naivně znějící výpady snažil usměrnit. Ale ani připodobnění, že to, co od něj slyší, mu připomíná stalinistické Polsko, nezabralo.¹⁵ Živelné diskuze tak neprobíhaly jen mezi zastánci pokračování festivalu a revoltujícími. Ani protestující filmaři nebyli jednotní – umírnění prosazovali reformy, zatímco radikálové požadovali ukončení.¹⁶ Malý sál dostal svému názvu. Diskutující se přesunuli do velkého, ale atmosféra zde byla napjatá, protože i ten se postupně zaplnil dalšími návštěvníky, kteří očekávali přesunutou projekci *Peppermint Frappé* Carlose Saury z 13. května. Zatím nic nenasvědčovalo tomu, že by diskuze předcházející filmu měla skončit. Světla v sále zhasí-

12 *Le Bulletin du Festival international de Cannes*, 1968. Paris: Le Film Français – La Cinématographie Française, roč. 23, č. 10 (19. 05. 1968), s. 1.; COWIE, P., c. d., s. 201.; SCHIMERA, R., c. d., s. 20.; Cannes Festival, May 1968 [online - video], Festival de Cannes: une grande histoire en vidéo, [cit. 2018–07–04]. Dostupné z: <https://fresques.ina.fr/festival-de-cannes-fr/fiche-media/Cannes00254/festival-de-cannes-mai-1968.html>.

13 *Le Bulletin du Festival international de Cannes*, 1968. Paris: Le Film Français – La Cinématographie Française, roč. 23, č. 10 (19. 05. 1968), s. 1.; COWIE, P., c. d., s. 202.; SCHIMERA, R., c. d., s. 19, 20.

14 COWIE, P., c. d., s. 202.; SCHIMERA, R., c. d., s. 20–21.; Cannes Festival, May 1968 [online - video], Festival de Cannes: une grande histoire en vidéo, [cit. 2018–07–04]. Dostupné z: <https://fresques.ina.fr/festival-de-cannes-fr/fiche-media/Cannes00254/festival-de-cannes-mai-1968.html>.

15 SCHIMERA, R., c. d., s. 20.; Cannes Festival, May 1968 [online - video], Festival de Cannes: une grande histoire en vidéo, [cit. 2018–07–04]. Dostupné z: <https://fresques.ina.fr/festival-de-cannes-fr/fiche-media/Cannes00254/festival-de-cannes-mai-1968.html>.

16 BAECQUE, A. de – TOUBIANA, S., c. d., s. 476.

nala, opona pomalu odhalovala promítací plátno. V ten moment se na ni zavěsili revoltující filmaři. Jedním z nich byl i sám Carlos Saura. Na oponě se objevily úvodní titulky. Teprve po chvíli se promítání filmu zastavilo. Na podiu se strhla rvačka s naštvanými diváky, při které Truffaut spadl na zem a Godard musel hledat brýle.¹⁷ Během odpoledne Favre Le Bret vystoupil s návrhem, aby promítání probíhalo bez soutěže. Protestující filmaři se i nadále střídali u mikrofону až do časných ranních hodin, čekání na výsledné rozhodnutí vedení festivalu doplňovaly hlasité pře; konečným cílem se stalo ukončení festivalu. Prezident festivalu i členové správní rady byli paralelně konfrontováni i ze strany většiny producentů, distributorů či zástupců filmových studií, kteří nesdíleli stejné nadšení – zastavení projekcí i celé soutěže by pro ně znamenalo velké finanční ztráty.¹⁸ Po dalším zasedání správní rada jednotně rozhodla, že festival bude 19. května 1968 ve dvanáct hodin ukončen. V tamějších kinosálech se zavřely dveře; o vítězi Zlaté palmy se nerozhodlo, dění však mělo svůj vliv na osud další kariéry mnohých z filmařů.

Role francouzských filmařů v „revolučním“ roce 1968 a důsledky dění pro film po událostech

Festival skončil. Neklid v zemi pokračoval. Někteří lidé navrátili se z festivalu ihned směřovali přímo do pařížského patnáctého obvodu, aby se připojili ke stávkujícím. *États généraux du cinéma* si vzaly za cíl vytvořit novou podobu kinematografie. Společným jmenovatelem byla větší svoboda pro film i televizi, omezení, či dokonce zrušení CNC.¹⁹ Na krátký čas se v rámci nich podařilo sjednotit různorodá povolání filmového průmyslu. Souběžně s vyčerpáním paralelně probíhajících společenských procesů nakonec ale i je dostihly neslučitelné rozdíly; ukázalo se, že představy režisérů a producentů se liší od pracovní-ekonomických požadavků členů jejich filmových štábů, kvůli kterým do stávkového hnutí vstoupili.²⁰ Jednou ze snah bylo

vytvořit jinou formu produkce a distribuce, ale červnová volební výhra de Gaulla završila postupný návrat většiny zaměstnanců k jejich profesím. Jako jeden z dozvuků filmových „květnových událostí“ vznikla Společnost filmových režisérů (*Société des Réalisateurs de films, SRF*) s poselstvím hájit uměleckou svobodu i ekonomické zájmy kinematografie.²¹ Velký podíl měla na diskuzích vedoucích ke změnám na festivalu v Cannes. Z diskuzí se nakonec realizoval i projekt na podporu vzniku krátkometrážních filmů – debutů – *Groupe de Recherches et d'Essais Cinématographiques*.²²

Z pohledu samotného natáčení filmů byla hlavním důsledkem hnutí roku 1968 snaha reflektovat společenské problémy nevyhýbajíc se zobrazení jejich radikálního řešení. Takový angažovaný film neváhal často dostát svému názvu otevřenou propagandou s politickými a militantními tématy; vlivem modernistické tradice pak filmaři chtěli pohnout diváka nejen předkládaným námětem, ale také formou – radikální a inovativní.²³ S cílem uvést ideály o nových výrobních a distribučních systémech do filmařské praxe se vytvořilo množství menších skupin podobně zaměřených tvůrců, založených na levicových myšlenkách absolutní rovnosti.²⁴ Nikoli náhodou jednu z nich na konci roku 1969 založil spolu s komunistou Jeanem-Pierrrem Gorinem právě Jean-Luc Godard pod názvem Dziga Vertov.²⁵

Rok 1968 pak byl zlomový nejen pro vztah mezi filmem a státem, ale také zaznamenal významný rozchod mezi nejviditelnějšími osobnostmi tohoto jara – Françoisem Truffautem a Jeanem-Lucem Godardem. Zatímco první čtvrtinu roku 1968 bok po boku bojovali za Henriho Langloise, po událostech v květnu se názorové neshody mezi nimi prohloubily. Po ukončení festivalu v Cannes se sice Truffaut vrátil do Paříže, k *États généraux du cinéma* ani k SRF se však nepřipojil.²⁶ Náklonnost cítil v tu chvíli spíše hlavně k studentskému hnutí. Truffaut pokračoval ve své dosavadní tvůrčí práci a nijak explicitně do filmů nepřidával své politické postoje. Naopak Go-

17 BAECQUE, A. de – TOUBIANA, S., c. d., s. 477; CAMY, G. – PANGON, G., c. d., s. 16.; COWIE, P., c. d., s. 202.; LATIL, L., c. d., s. 230–231.; SCHIMERA, R., c. d., s. 19–20.

18 *Le Bulletin du Festival international de Cannes, 1968*. Paris: Le Film Français – La Cinématographie Française, roč. 23, č. 11 (20. 05. 1968), s. 1.; CAMY, G. – PANGON, G., c. d., s. 12.; LATIL, L., c. d., s. 233.

19 BAECQUE, Antoine de, *De l'affaire Langlois au Festival de Cannes: „Le cinéma s'insurge“*, in: ARTIÈRES, P. – ZANCARINI-FOURNEL, M. (eds.), 68: une histoire collective, 1962–1981, Paris: Découverte, 2008, s. 320.; BAECQUE, A. de – TOUBIANA, S., c. d., s. 475, 478.; BORDWELL, D. – THOMPSON, K., *Dějiny filmu: přehled světové kinematografie*, s. 579.

20 BAECQUE, A. de – TOUBIANA, S., c. d., s. 475.; LATIL, L., c. d., s. 233, 236–237.; srov. DARRÉ, Y., *Histoire sociale du cinéma français*, s. 90.

21 Société des Réalisateurs de films [online], la SRF, [cit. 2018–07–04]. Dostupné z: <http://www.la-srf.fr/la-srf/>; Srov. LATIL, L., c. d., s. 237.; BORDWELL, D. – THOMPSON, K., c. d., s. 579.; srov. Cinéma – un événement peu filmé mais essentiel pour le 7e art, in: CAPDEVIELLE, J. – REY, H. (eds.), c. d., s. 122.

22 DARRÉ, Y., c. d., s. 90.

23 BORDWELL, D. – THOMPSON, K., c. d., s. 581–582.; srov. ČENĚK, David, Skupina Dziga Vertov a 70. léta, in: Film a doba, roč. 62, č. 2, 2016, s. 25.

24 BORDWELL, D. – THOMPSON, K., c. d., s. 581.; srov. Cinéma – un événement peu filmé mais essentiel pour le 7e art, in: CAPDEVIELLE, J. – REY, H. (eds.), c. d., s. 121.

25 Jean-Luc Godard, in: CAPDEVIELLE, J. – REY, H. (eds.), c. d., s. 216.

26 BAECQUE, A. de – TOUBIANA, S., c. d., s. 478–479.; MONACO, J., Nová vlna = La nouvelle vague: Truffaut, Godard, Chabrol, Rohmer, Rivette, s. 79.

dard, který rokem 1968 potvrdil svůj extrémně levicový politický aktivismus, začal točit silně politické filmy. Období vzájemné mlčenlivosti prolomila až premiéra Truffautova filmu *Americká noc* v roce 1973 a rozpoutala vzájemnou výměnu názorů skrze rozhovory a články, probíhající po celá sedmdesátá léta. François Truffaut pak náhle zemřel na podzim 1984, mladý a úspěšný, zatímco Jean-Luc Godard je dodnes originální postavou „jiných“ filmů. Role provokatéra a osobitého tvůrčího inovátora, kterou přijal záhy vlastně s prvním úspěchem *U konce s dechem*, mu vysloužila časté nepochopení a potíže začlenit se do hlavního proudu.²⁷

Květnové události roku 1968 se staly pro francouzské dějiny určitým přelomem – jednalo se nicméně o mnohohrstevnatý proces, který byl výsledkem širších a dlouhodobějších proměn společenských, ekonomických a technologických. Role kulturního prostředí v nich je nezpochybnitelná. Zatímco v kinematéce boje začaly, v červenci divadelním festivalem v Avignonu kulturou zase skončily. Samotným událostem v roce 1968 předcházelo nebývale dlouhé období, kdy jedna osoba zaujímala nově vzniklý ministerský post deset let. Ministr André Malraux zamýšlel demokratizovat kulturu a zpřístupnit ji skrze projekt domů kultury (*maison de la culture*). Právě tato myšlenka vyvolala nakonec mezi umělci i jejich provozovateli diskuze o soudobém stavu kultury a jejího místa ve společnosti.²⁸ Vedle nově vznikající legislativy na podporu a ochranu různých jejích odvětví se ale postupně objevovala vůči státní politice kritika; již delší dobu byl vyjadřován nesouhlas se zásahy státu do umění, nejlépe zřetelnými prováděním cenzury nebo pokusy o postupnou centralizaci umění skrze vznik filmové produkční společnosti pod ministerstvem financí.²⁹ Bránit kinematéku znamenalo bránit svobodu. Protagonisty francouzské nové vlny a studentské hnutí tak spojovalo více než jen vzájemná podpora při manifestacích. Ústup státu a navrácení Langloise pro ně svědčilo o ztrátě důvěryhodnosti vlády a možnosti vystoupit proti ní. Nesourodost studentského a sociálního hnutí s následující vlnou stávek, které ústily do krize politické, ale brzy marně hledala pojitko, jak případně pokračovat. Většina obyvatel, která dění pouze pozorovala, v červnových volbách dala hlas de Gaullově další vládě. Některým myšlenkám, které se postupně v šedesátých letech ve společnosti formovaly, se ale po roce 1968 otevřela cesta k realizaci.

Prequel: „Aféra Langlois“

Henri Langlois založil *Cinémathèque française* v roce 1936. Jeho nadšení bylo nezpochybnitelné, i když si patrně nikdy příliš nepřipouštěl finanční ani personální omezení instituce, které bránilo v potřebné konzervaci a restaurování tak objemné sbírky; stejně tak nevyhovující byly sklady v Bois d'Arcy, přidělené instituci po druhé světové válce. *Secrétaire général* byl téměř jistě nedůsledný správce, nacházel své kritiky i za způsob shromažďování filmů, ale pro filmový svět obecně byl neoddělitelnou duší instituce a známými slovy Jeana Cocteaua „drakem, který střeží [její, a tedy i jednotlivých filmařů] poklad“.³⁰ Podpora ze strany státu této *de facto* soukromé instituci byla poměrně štedrá zvláště od doby vzniku ministerstva kultury. Pro nový resort se navíc s nástupem francouzské „nové vlny“ naskytla příležitost skrze úspěchy filmového odvětví a celosvětového renomé kinematéky šířit věhlas francouzské kultury obecně. Finance ze státního rozpočtu narůstaly, ale stát nad jejich použitím neměl odpovídající kontrolu. Již v roce 1963 tak došlo k úpravám statutu instituce, jehož schválením veřejná moc získala zastoupení ve správní radě.³¹ Tlaky z ministerstva financí stále častěji volaly po kontrole, dlouhodobě se řešila katalogizace filmových i k filmu se vztahujících sbírek, které ovšem často byly majitelem svěřeny přímo Langloisově osobě.³² Ze strany státu bylo rozhodnuto pozastavit finanční podporu na další rok, než bude provedena reorganizace instituce – příhodným okamžikem se pro to měl stát právě konec roku 1967, kdy šel ke konci mandát předsedovi správní rady kinematéky Marcu Allégretovi, ale i Langloisovi a Claudu Fabriziovi (kteří si mezi sebe byli od roku 1964 nuceni rozdělit funkci generálního sekretáře, dříve náležící pouze Langloisovi). Setkání nově zvolené správní rady za účelem výběru předsednictva a jmenování umělecko-technického a administrativně-finančního ředitele tak bylo naplánováno na 9. února 1968.

Henri Langlois: Odvolán

Novým předsedou se stal Pierre Moinot a místopředsedy pánové Jacques Gautier de La Ferrite a Alexandre Kamenka. Řadoví členové očekávali Langloisovo znovuzvolení, nicméně během ledna zintenzívněla komunikace v CNC o změnách v kinematéce.³³ Předseda svůj proslov pro některé ne-

30 MONACO, J., Nová..., s. 18.; srov. affaire Henri Langlois, in: CAPDEVIELLE, J. – REY, H. (eds.), c. d., s. 268.

31 ČECHOVÁ, B., Aféra Langlois, in: Film a doba, roč. 62, č. 2., s. 16.; OLMETA, P., c. d., s. 119.; ROUD, R., c. d., s. 135.

32 ČECHOVÁ, B., c. d., s. 15.; OLMETA, P., c. d., s. 119.; ROUD, R., c. d., s. 134.

33 BAECQUE, A. de, La Cinéphilie: Invention d'un regard, histoire d'une culture: 1944–

27 MONACO, J., Nová..., s. 113.

28 BAECQUE, A. de, Crises dans la culture française: anatomie d'un échec, s. 112–113.

29 OLMETA, P., La Cinémathèque Française de 1936 à nos jours, s. 138.; ROUD, R., A passion for films: Henri Langlois and the Cinémathèque Française, s. 138, 151.

čekaně završil návrhem zvolit novým uměleckým a technickým ředitelem Pierra Barbina, jeho finančním a administrativním spolutvůrcem se měl stát Raymond Maillet. Přítomný André Holleaux, ředitel CNC, informoval o tom, že se jmény souhlasil i sám ministr Malraux.³⁴ Odklad hlasování o týden byl zamítnut, proto osm členů správní rady odešlo ještě před volbou, a to v čele s Truffautem, Alexandrem Kamenkem, Marcem Riboudem a dalšími. Toho rána bez nich správní rada, složená z velké části ze státních úředníků a blízkých osob ministra kultury, odsouhlasila zvolení dvou nových ředitelů. Vše se zdálo rozhodnuto, proto Holleaux nelenil a odjel na zimní dovolenou.³⁵ Nikoli však pro Truffautu. S prasknutím dveří se z něj stala hlavní postava boje za Langloisův návrat.

Nazítří se začaly objevovat první protesty. Vlna francouzských filmařů oznámila zákaz promítání jejich filmů v kinematéce. Do jejich čela se postavila skupinka spjatá s *Cahiers du cinéma*: Jacques Doniol-Valcroze, Alexandre Astruc, Jean Renoir, ale hlavně Truffaut, Godard, Chabrol a Rivette. Její redakce se sídlem v rue Marbeuf se stala centrem prvního odporu. Incidentu si všimla i tištěná média. Články se nejčastěji objevovaly v *Le Monde* a *Combat* a některé z nich byly podepsány právě i Truffautovým nebo Chabrolovým jménem.³⁶ Truffaut oslovil advokáta Georgese Kiejmana ohledně možnosti autorů nechat zakázat promítat filmy svěšené kinematéce.³⁷

Dvanáctého února se před sálem *rue d'Ulm* shromáždil dav, aby zabránil návštěvníkům vstoupit do sálu. Své kolegy následovaly další francouzské i zahraniční osobnosti filmu; vyslyšely výzvu, zasílaly na podporu Langloise dopisy a snažily se bránit promítání svých snímků.

Třináctého, v návaznosti na hromadné propouštění zaměstnanců kinematéky Barbinem, se na stránkách *Combat* vyzvalo na zítřek, 14. února,

k setkání v zahradách Trocadéro.³⁸ Sešla se masa dvou a půl tisíc lidí (některé zdroje mluvily až o třech tisících) včetně hvězd jako Jeanne Moreauová a Catherine Deneuveová.³⁹ Pouze zahraniční televizní stanice zaznamenávaly dění během „*journée des matraques*“.⁴⁰ Když účastníci pochodovali přes zahrady, aby se dostali k sálu v Chaillot, cestu jim zatarasila policejní auta. Mikrofonu se chopili Jean-Pierre Kalfon a Jean-Pierre Léaud, aby přečetli připravené výzvy. Lidé žádali Holleauxovu demisi a křičeli „Ne Barbintéce“. Dav se snažil dosáhnout svého cíle jinou cestou, střetl se však s policií přímo a někteří včetně Truffauta, Godarda nebo Bertranda Taverniera byli zraněni. Godard, který při potyčce přišel o brýle, po osmé hodině večerní setkání rozpustil.⁴¹

Obrana kinematéky hájena založením výboru

Po této noci se o aféře vědělo. Dnem 16. února se akce na podporu Langloise zorganizovala do podoby Výboru na obranu Francouzské kinematéky (*Comité de défense de la Cinémathèque Française*, CDCF), a to dle znění zákona o spolcích z roku 1901. Mezi zakládajícími členy zněla zvučná jména: J. Rouch, C. Chabrol, H. Chapier, C. Lelouch, C. Mauriac, J. G. Albicoco, A. Astruc, R. Barthes, C. Berri, M. Carné a další. François Truffaut se stal pokladníkem. Nikoli náhodou měl na starost právě on veškerou korespondenci kromě bankovních operací. Jeho zástupcem byl jmenován Jacques Doniol-Valcroze. Tajemníkem se stal Pierre Kast, zastupovaný Jacquesem Rivettem. Role místopředsedů se ujali Jean-Luc Godard a Henri Alekan. V čele na postu předsedy stanul Alain Resnais. Nakonec čestným předsed-

38 CF, Fonds CDCF28-B14, Revue de presse sur l'affaire Langlois, *Combat* - Henry Chapier „L'Affaire Langlois au jour le jour“, le 14 février.

39 CF, Fonds CDCF28-B14, Revue de presse sur l'affaire Langlois, *Herald Tribune* - Bruce Dunning „2,000 Demonstrators Back Ousted Cinémathèque Head“, le 15 février.; BAECQUE, A. de, *La Cinéphilie...*, s. 358.; BAECQUE, A. de - TOUBIANA, S., c. d., s. 466.; ČECHOVÁ, B., c. d., s. 17.; LANGLOIS, H. - LANGLOIS, G.-P. - MYRENT, G., c. d., s. 330.; OLMETA, P., c. d., s. 123.; ROUD, R., c. d., s. 153.

40 CF, Fonds CDCF28-B14, Revue de presse sur l'affaire Langlois, *Combat* le 15 février - Henry Chapier „Les matraques d'André Malraux“, *Cahiers du cinéma*, 1968. Paris: Éditions de l'Étoile, č. 199 (mars 1968), s. 33.; LANGLOIS, H. - LANGLOIS, G.-P. - MYRENT, G., c. d., s. 330.; MANNONI, L. *Histoire...*, s. 382.

41 CF, Fonds CDCF28-B14, Revue de presse sur l'affaire Langlois, *Toute Dernière* - „Pourquoi Godard a perdu ses lunettes dans les jardins de Chaillot, le 16 février“, *Cahiers du cinéma*, 1968. Paris: Éditions de l'Étoile, č. 199 (mars 1968), s. 33.; srov. affaire Henri Langlois, in: CAPDEVIELLE, J. - REY, H. (eds.), c. d., s. 267.; BAECQUE, A. de - TOUBIANA, S., c. d., s. 467.; ČECHOVÁ, B., c. d., s. 17.; LANGLOIS, H. - LANGLOIS, G.-P. - MYRENT, G., c. d., s. 330.; MANNONI, L. *Histoire...*, s. 383.; OLMETA, P., c. d., s. 123.; ROUD, R., c. d., s. 153-154.

1968, s. 347.; BAECQUE, A. de - TOUBIANA, S., c. d., s. 462.

34 LANGLOIS, H. - LANGLOIS, G.-P. - MYRENT, G., *Henri Langlois: premier citoyen du cinéma*, s. 320.; MANNONI, L. *Histoire de la Cinémathèque française*, s. 362. 366.; OLMETA, P., c. d., s. 120.; ROUD, R., c. d., s. 149.

35 BAECQUE, A. de - TOUBIANA, S., c. d., s. 464.; LANGLOIS, H. - LANGLOIS, G.-P. - MYRENT, G., c. d., s. 322.

36 CF, Fonds CDCF28-B14, Revue de presse sur l'affaire Langlois, *Combat*, le 12 février - Fr. Truffaut „L'Antimémoire courte“, C. Chabrol „Au secours!“, H. Chapier „Appel à l'insurrection générale“, ČECHOVÁ, B., c. d., s. 17.; LANGLOIS, H. - LANGLOIS, G.-P. - MYRENT, G., c. d., s. 323.; MANNONI, L. *Histoire...*, s. 370.; OLMETA, P., c. d., s. 122.; ROUD, R., c. d., s. 150-151.

37 MANNONI, L. *Histoire...*, s. 370.

dou výboru nebyl nikdo menší než Jean Renoir.⁴² Deklarace o zřízení a statut spolku dávaly CDCF za cíl v první řadě pomoci *Cinémathèque française* dosáhnout jí stanovených ideálů a zachovat její celistvost a nedotknutelnost; aby se tak stalo, výbor se zavázal informovat veřejnost všemi prostředky.⁴³

Hned první večer svého založení byla jménem výboru uspořádána tisková konference ve *Studio Action*, sídlícím v č. 9 *rue Buffault*.⁴⁴ Za účasti zhruba tří set novinářů a pěti zahraničních televizních stanic⁴⁵ zde právní zástupce CDCF – Georges Kiejman – prezentoval svůj výklad o právní situaci vzniklé aféry. Valná hromada cinematéky, jakožto instituce založená dle zákona z roku 1901, upravujícího podmínky vzniku soukromých spolků, měla dle něj právo na svém zasedání zpochybnit rozhodnutí správní rady.⁴⁶ Aby rozhodnutí valné hromady bylo právoplatné, musela se sejít alespoň třetina členů, přičemž jejím členem byl každý, kdo přispěl do sbírky cinematéky.⁴⁷ Členové výboru nezaháleli a ihned pokračovali v rozesílání dopisů pod hlavičkou nově vzniklého CDCF, vyzývajících ke členství, aby tak přispěli finančně a vyjádřili nesouhlas s děním, ale hlavně tak zaslali zákaz promítání svých filmů v cinematéce s novým vedením.⁴⁸

Návštěva Bois d'Arcy

Záhy po převzetí funkce se Pierre Barbin vypravil do cinematéky, aby nechal vyměnit zámky. Nové vedení také nechalo uzavřít oba promítací sály z důvodu „inventarizace a reorganizace“, čímž instituce patrně ještě více strádala.⁴⁹ Na 20. února večer byla svolána další demonstrace. Před sídlem

cinematéky v *rue de Courcelles* se sešli studenti IDHEC, filmaři i herci včetně ikony Jeana Maraise.⁵⁰ Mezi demonstrujícími byl nakonec i Daniel Cohn-Bendit.⁵¹ Nicméně symbolickým bylo toto datum také proto, že Pierre Moinot představil nápad upravit pro novináře prohlídku skladových prostor cinematéky v Bois d'Arcy jako důkaz nevhodného nakládání s kopiemi.⁵² K samotné návštěvě došlo 23. února. V tisku se objevily fotografie Moinota ukazujícího vše, co bylo ve špatném stavu.⁵³ Výbor na obranu cinematéky se k návštěvě skladových prostor vyjádřil 26. února. Hlavním poselstvím bylo, že – s přihlédnutím na skutečně nepříliš dobrý stav některých z filmů – bez Langloise by ovšem nebylo vůbec co k uchovávaní, bez ohledu na dlouhodobé upozorňování vlády na nedostatek prostředků cinematéky.⁵⁴

Politická opozice se ozývá

Politická reakce od opozice se začala objevovat záhy po Langloisově odvolání. Již 14. února napsal reakci senátor radikálů Henri Cavaillat do *Le Figaro*.⁵⁵ O tři dny později svůj dotaz v Národním shromáždění písemně vznesl na adresu ministra kultury komunista Paul Laurent, nezávislý republikán Albert Voilquin a François Mitterand (FGDS).⁵⁶ Všechny tři dotazy měly podobný charakter. Poslanci v nich žádali zdůvodnění rozhodnutí „vy-pudit“ (slovy Mitteranda) Langloise, které se nezdálo příliš ospravedlnitel-

50 BAECQUE, Antoine de, De l'affaire Langlois au Festival de Cannes: „Le cinéma s'insurge“, in: ARTIÈRES, P. – ZANCARINI-FOURNEL, M. (eds.), 68: une histoire collective, 1962–1981, Paris: Découverte, 2008, s. 318.; ČECHOVÁ, B., c. d., s. 17.; MANNONI, L., Histoire..., s. 389.

51 Daniel Cohn-Bendit se narodil v roce 1945 ve Francii židovským rodičům, kteří utekli z nacistického Německa. Později přijal německé občanství a nemusel tak absolvovat fr. vojenskou službu a v Německu i maturoval. V roce 1965 se vrátil do Francie a zahájil studia sociologie v Nanterre. „Rudý Danny“ byl v protestech (nejen v roce 1968) aktivní v mezinárodním měřítku, za podporu studentských protestů mu bylo během květnových událostí ukončeno povolení k pobytu ve Francii. (Daniel Cohn-Bendit, in: CAPDEVIELLE, J. – REY, H. (eds.), c. d., s. 125–127.; DELACROIX, C. – ROUSSO, H. – ZANCARINI-FOURNEL, M. (eds.), c. d., s. 373–374.; FERRO, M., Dějiny..., s. 359.)

52 ROUD, R., c. d., s. 155.

53 CF, Fonds CDCF28-B14, Revue de presse sur l'affaire Langlois, Combat – Henry Chapier „Nouveau scandale: la réunion secrète de Bois d'Arcy“, le 23 février; Paris-Presse l'Intransigeant-France-Soir – „La caverne où un chiffonnier de génie entassait ses trésors“, le 25 et 26 février.; BAECQUE, A. de, La Cinéphilie..., s. 354.; OLMETA, P., c. d., s. 127.

54 CF, Fonds CDCF28-B14, Revue de presse sur l'affaire Langlois, Le Monde – „Les mystères de Bois d'Arcy“, le 27 février.; LANGLOIS, H. – LANGLOIS, G.-P. – MYRENT, G., c. d., s. 339.; OLMETA, P., c. d., s. 128.

55 OLMETA, P., c. d., s. 124.

56 LANGLOIS, H. – LANGLOIS, G.-P. – MYRENT, G., c. d., s. 329.; OLMETA, P., c. d., s. 124–125.

42 CF, Fonds CDCF-B1 1-2, Comité de defense de la Cinémathèque française.; srov. MANNONI, L., Histoire..., s. 387.; OLMETA, P., c. d., s. 123.

43 CF, Fonds CDCF1-B1 1-2, Déclaration de constitution d'association; Statuts de l'association dite CDCF.

44 CF, Fonds CDCF15-B7 Correspondence du Comité de Défense, Correspondence diverse, Invitation de Jean-Louis Comolli à la conférence du presse, le 15 février 1968.; CF, Fonds CDCF13-B1, Manifestation ou réuion.

45 Cahiers du cinéma, 1968. Paris: Éditions de l'Étoile, č. 199 (mars 1968), s. 33.; BAECQUE, A. de, La Cinéphilie..., s. 359.; BAECQUE, A. de – TOUBIANA, S., c. d., s. 467.; LANGLOIS, H. – LANGLOIS, G.-P. – MYRENT, G., c. d., s. 332.

46 CF, Fonds CDCF9-B1, Publications – tracts, déclarations, dossiers „L'Affaire Langlois“, Dossier N°1, s. 4.; MANNONI, L., Histoire..., s. 388.; OLMETA, P., c. d., s. 124.

47 ČECHOVÁ, B., c. d., s. 16.; OLMETA, P., c. d., s. 124.

48 CF, Fonds CDCF10-B1, Lettre d'adhesion.; CF, CDCF10-B1, Lettre aux amies de la CDCF de A. Resnais.

49 CF, Fonds CDCF12-B1, Notes, textes F. Truffaut, Irremplacable Langlois.; BAECQUE, A. de – TOUBIANA, S., c. d., s. 466.; LANGLOIS, H. – LANGLOIS, G.-P. – MYRENT, G., c. d., s. 329.; MANNONI, L., Histoire..., s. 379.

né a navíc „za zvláště šokujících podmínek“.⁵⁷ Laurent zašel o něco dále. Neopomenul zdůraznit, jaká vlna emocí se již v tomto odvětví zvedla a jaký dopad by nařízení mohlo mít na kulturní prestiž celé země. Na závěr položil Malrauxovi dvě otázky: co učiní pro uklidnění filmařů a zda „konečně cinematéce poskytne prostředky, aby mohla plnit své cíle“.⁵⁸

Svou odpověď zveřejnil André Malraux v písemné podobě v *Journal officiel* dne 24. února. Přesto, že neopomenul vyzdvihnout zásluhy Langloisova úsilí rozšiřovat sbírku cinematéky, která se tak stala jednou z nejbohatších na celém světě, argumentace se rychle obrátila na dotazovanou oblast finanční. Za posledních deset let, kdy existovalo i ministerstvo kultury, státní podpora činila celkem dvacet milionů a navíc byly cinematéce poskytnuty nové prostory. Ačkoli instituce byla založena dle zákona z roku 1901, Malraux zásah odůvodňoval tím, že právě těmito příspěvky státu se cinematéka stala institucí veřejné služby; v celkovém rozpočtu pouhá dvě procenta pocházela z členských poplatků. Z těchto důvodů se jevílo jasné, že stát bude požadovat informace a kontrolu nakládání s jeho financemi.⁵⁹ Ministr kultury nezapomněl čtenáře konfrontovat s informacemi o možnostech, jak by Langlois mohl setrvat na svém místě, ale se kterými zakladatel cinematéky nesouhlasil a jakékoli reorganizaci se bránil. Spočívaly především v rozdělení funkce na administrativního a finančního ředitele a uměleckého a technického ředitele. Kromě financí – Malraux jmenoval v odpovědi i ministra financí, který si opatření žádal na základě pochybení vyplývajících z poslední inspekční zprávy – státní moc ospravedlňovala svůj zásah nesprávným nakládáním, špatnou konzervací a archivací bez souborné inventarizace filmů v prostorách Bois-d'Arcy.⁶⁰ Dlouhé vyjádření ministra skrze *Journal officiel* ale mělo z povahy tohoto tiskového materiálu potenciál oslovit spíše menší počet lidí.⁶¹

Kampaň výboru za návrat pokračuje

Dne 28. února předseda cinematéky Moinot vydal prohlášení s návrhem svolat mimořádnou valnou hromadu instituce. Správní rada o tom 5. břez-

na rozhodla a vyjádřila i souhlas s 22. dubnem, datem navrhovaným CDCF.⁶² Výbor na obranu cinematéky přijal termín jako neodvolatelný a přistoupil k oslovování všech členů cinematéky, aby se mimořádné valné hromady zúčastnili.⁶³ Současně byla v rámci cinematéky vytvořena konzultativní komise – známá jako „le comité des sages“ – za účelem najít řešení situace mezi státem a cinematékou. Jejím členy byli Jacques Rivette, William Novik, Georges Lourau, Du Pontavice a Edmond Tenoudji. Nejpočetnější osoba stála v jejím čele – profesor Georges Vedel, který se pro svou nezávislost a kvalifikovanost těšil důvěře obou stran. Zároveň ale zasedáním této správní rady byli ve svých funkcích do dubnového setkání potvrzeni Barbin i Maillez, sám Moinot se do řízení zapojil jako *administrateur provisoire*.⁶⁴

Bylo to právě Moinotovo rozhodnutí přičlenit se do správy cinematéky, které CDCF vedlo ke znovuoobnovení kampaně. Také Barbin pokračoval v jednání bez ohledu na vývoj situace. V očích CDCF to znamenalo jediné: nelze v aktivitách zvolnit, jelikož Moinotovi se nedá věřit.⁶⁵ V *rue de Courcelles* na 18. března svolal manifestaci, při které znovu došlo ke střetům s policií. Několik set lidí vyslyšelo výzvu CDCF a dorazilo do *rue de Courcelles*, Jean-Pierre Léaud přečetl manifest výboru a dav křičel „svoboda vyjadřování“ a „chceme Langloise“.⁶⁶

Podpora přichází z domova i ze zahraničí

Čtvrtek 15. února se do bitvy zapojovaly další organizace – různá filmová sdružení a odbory, ale i studentské spolky jako UNEF nebo ten patřící

62 OLMETA, P., c. d., s. 129.

63 CF, CDCF10-B1, La Comité de Défense de la Cinémathèque Française communique.

64 CF, Fonds CDCF28-B14, Revue de presse sur l'affaire Langlois, l'Aurore – Guy Teisseire „Cinémathèque: du nouveau favorable à Langlois“, le 6 mars.; Toute Dernière – „M. Moinot prend en main la direction de la Cinémathèque“, le 7 mars.; BAECQUE, A. de, La Cinéphilie..., s. 360.; LANGLOIS, H. – LANGLOIS, G.-P. – MYRENT, G., c. d., s. 344.; MANNONI, L., Histoire..., s. 395, 396.; OLMETA, P., c. d., s. 130.

65 CF, Fonds CDCF28-B14, Revue de presse sur l'affaire Langlois, Le Monde – „Le CDCF décide d'organiser des manifestations à Paris et en province, le 14 mars.; CF, Fonds CDCF10-B1, La Comité de Défense de la Cinémathèque Française communique.; CF, CDCF30-B15, Correspondance Henri Langlois-La Cinémathèque française, Fr. Truffaut, Lettre de R. Maillet et P. Barbin à Lotte Eisner, le 8 mars 1968.; srov. BAECQUE, A. de – TOUBIANA, S., c. d., s. 469.

66 CF, Fonds CDCF28-B14, Revue de presse sur l'affaire Langlois, l'Humanité – „Les défenseurs de la Cinémathèque française ont manifesté hier soir rue de Courcelles“, le 19 mars; Combat – Henry Chapier „Grand meeting devant la Cinémathèque – Courcelles“, le 18 mars; Le Figaro – „L'Affaire de la Cinémathèque“, le 19 mars.; BAECQUE, A. de, La Cinéphilie..., s. 361.; LANGLOIS, H. – LANGLOIS, G.-P. – MYRENT, G., c. d., s. 346–347.; OLMETA, P., c. d., s. 130.

57 Journal officiel: Question publiées au cours de la IIIe législature (1967–1968). n°8 A. N., Samedi le 24 Février 1968, s. 519. Dostupné z: <http://archives.assemblee-nationale.fr/3/qst/3-qst-1968-02-24.pdf>.

58 Journal officiel: Question publiées au cours de la IIIe législature (1967–1968). n°8 A. N., Samedi le 24 Février 1968, s. 519. Dostupné z: <http://archives.assemblee-nationale.fr/3/qst/3-qst-1968-02-24.pdf>.

59 Tamtéž, s. 519.

60 Tamtéž, s. 519–520.; srov. LANGLOIS, H. – LANGLOIS, G.-P. – MYRENT, G., c. d., s. 339.

61 BAECQUE, A. de, La Cinéphilie..., s. 352.

k IDHEC; přidávaly se herecké asociace a odbory televizních režisérů.⁶⁷ Odezvu Langloisův odchod našel brzy i mimo Paříž – podpora došla z Dijonu, Marseille, Aix-en-Provence či Tours.⁶⁸ Zřejmě nikoli náhodou šlo o města se silnou studentskou základnou. Až 21. března ale proběhla první demonstrace o tisíce hlavách mimo Paříž, a to konkrétně v Grenoblu, kde byl představen projev Pierra Mendès France.⁶⁹ Nezastíral některé nedostatky Langloisovy práce a povahy, ale aféru vysvětloval také jiným způsobem, a to jako spor mezi administrativní technokracií a demokracií. Nešlo jen o boj za Langloisův návrat a kinematéku jako instituci, ale za svobodu francouzské kultury – svobodně myslet i jednat.⁷⁰ Touto událostí se aféra stala otevřeně součástí i politického světa.

Záhy po první výzvě – od 11. února – začaly přicházet dopisy a telegramy od francouzských filmařů, producentů, aby stáhli své filmy a zabránili tak promítání; herecké hvězdy jako Jeane Moreau, Catherine Deneuve, Jean-Paul Belmondo, Roger Vadim, Anna Karina, Yves Montand, Jean-Pierre Léaud podepisovaly petice. V mnoha případech připojily své jméno i osobnosti mimo filmové odvětví.⁷¹

Langloisovo renomé sahalo daleko za hranice Francie. Vzhledem k zapojení tisku i činnosti členů (v té chvíli ještě budoucího) Výboru na obranu se ozývaly oslovované osobnosti nebo i ty události zaskočené. Převážná část vyjadřovala pobouření a požadovala Langloisův návrat, osobnosti následovaly příkladu a žádosti francouzských kolegů a zakazovaly promítání svých filmů v pařížské kinematéce do doby, než se vrátí do své funkce. Mimo jiné tak učinil Luchino Visconti, Federico Fellini nebo Roberto Rossellini, Carl Theodor Dreyer, Akira Kurosawa nebo Kashiko Kawakita, ze Spojených států pak například Charlie Chaplin, Alfred Hitchcock, Orson Welles, Gene Kelly, velmi aktivně se do celého procesu zapojoval Fritz Lang.⁷²

Henri Langlois je zpět

Oněch několik málo snah vysvětlit oprávněnost rozhodnutí státu a přesvědčit o něm nenašlo relevantní odpověď. Vlna solidarity napříč filmovým

průmyslem byla obdivuhodná. Na správní radě dne 8. dubna představila komise svou zprávu, jak situaci řešit. Nebylo možné ji přijmout hned napoprvé, proto v televizním vysílání 16. dubna André Holleaux navrhl oddělení konzervace a programu, který by se vrátil do rukou Langloisovi. Ostře protestoval v sále přítomný Truffaut, který zamítl představu svěřování filmů státní instituci a hlavně rozdělení do dvou funkcí.⁷³ Ministerstvo kultury 21. dubna pochopilo, že požadavky CDCF nelze opomíjet. Správní rada jeho prohlášení vycházející z návrhu komise přijala. Tím, že všichni zástupci státu ze kinematéky odešli, se instituce plně vrátila do statutu ve znění zákona z roku 1901. Finanční podpora se razantně snížila – omezila se na hrazení provozních nákladů sálů a platů zaměstnanců, pronájem sálů byl za jeden frank. Tržby se staly vlastně jediným příjmem.⁷⁴

Dne 22. dubna se konalo v prostorách Národní konzervatoře umění a řemesel ve čtvrti Marais setkání mimořádné valné hromady. Za osobní účasti Henriho Langloise bylo řešení navržené komisí přijato a Langlois se stal opět generálním sekretářem. Byl zvolen i zbytek nové správní rady, ve které se Truffaut stal jedním z místopředsedů.⁷⁵ Oproti prvotním úvahám Pierre Barbin nakonec žádnou funkci v kinematéce nezískal. Sál v *rue d'Ulm* se pro promítání opět otevřel 2. května, aby ho zanedlouho zavřely studentské nepokoje. Při té příležitosti ale Langlois po dlouhé době předstoupil před diváky, od nichž sklídl dlouhý potlesk. Vzápětí však veškeré zásluhy za úspěch boje věnoval Truffautovi, kterého označil za „muže, který zachránil kinematéku“. Stát se z instituce stáhl, ostatní problémy ale nebyly řešeny. „Děti kinematéky“ dosáhly svého cíle. „*Cinémathèque Française est pauvre, mais libre!*“⁷⁶ V roce 1969 nechalo ministerstvo kultury jako reakci na „aféru Langlois“ založit v gesci CNC Service des Archives du film. Své sídlo našla instituce v Bois d'Arcy a postupně převzala veškerou správu archivace a konzervace filmů, včetně soukromých sbírek. Henri Langlois se vrátil na své místo, ale radikální snížení rozpočtu spolu s jeho správním „umem“ ztížilo fungování i rozšiřování kinematéky. Ač byl v takové situaci, soustředil se i nadále na zřízení opravdového *Le Musée du cinéma*. Sen se stal skutečností v červnu 1972 v Palais de Chaillot, opět s přispěním teh-

67 CF, Fonds CDCF17-B8, Lettres de soutien; OLMETA, P., c. d., s. 123–124.

68 CF, Fonds CDCF17-B8, Lettres de soutien; OLMETA, P., c. d., s. 123–124.

69 CF, Fonds CDCF10-B1, La Comité de Défense de la Cinémathèque Française communiqué; BAECQUE, A. de, La Cinéphilie..., s. 361.; MANNONI, L., Histoire..., s. 397.; OLMETA, P., c. d., s. 130.

70 CF, Fonds CDCF13-B1, Manifestation ou réunion, Discours (enregistré) de Pierre Mendès-France – Grenoble du 21 Mars 1968.

71 CF, Fonds CDCF20-B11 Lettres, signatures, protestations: France.

72 CF, CDCF21–B11, Lettres, signatures, protestations: Etranger.

73 ČECHOVÁ, B., c. d., s. 17.; OLMETA, P., c. d., s. 131.; ROUD, R., c. d., s. 159–160.

74 ČECHOVÁ, B., c. d., s. 17.; OLMETA, P., c. d., s. 131.; ROUD, R., c. d., s. 160.

75 ČECHOVÁ, B., c. d., s. 17.; LANGLOIS, H. – LANGLOIS, G.-P. – MYRENT, G., c. d., s. 353.; MANNONI, L., Histoire..., s. 402.; OLMETA, P., c. d., s. 132.

76 CF, Fonds CDCF28-B14, Revue de presse sur l'affaire Langlois, Combat – Fr. Truffaut „La cinémathèque se retrouvera pauvre mais libre“, le 23 avril.; MANNONI, L., Histoire..., s. 404, 406.; srov. BAECQUE, A. de, La Cinéphilie..., s. 363.

dejšího ministra kultury.⁷⁷

Martina Tučková

Je absolventkou magisterského oboru Historie – obecné dějiny: Nejnovější dějiny se zaměřením na dějiny Evropy na FF UK. Zajímá se zejména o historii frankofonních zemí, o čelní příčku se dělí dějiny Francie a Kanady.

Kunst: Vlaštovka

Jak K. Černý

Kdopak je ta malá holčička, která sedává na římse před vchodem do Národní knihovny? Proč sedává právě na onom místě? Co tam dělá? Čeká snad na někoho? Nebo si jen tak krátí svůj volný čas posíláním papírových vlaštovek?

Řada z nás mívá copatou dívčenkou den co den a mnozí z nás si jí možná doposud řádně nevšimli. Při obvyklém studijním spěchu nás z myšlenek vytrhne až u vstupních dveří vysazený plechový strom, na němž se houpají jablka rajského a zároveň nebezpečného poznání. Přesto roztomilá panenka ožívuje dlouhodobě opravované prostranství před Národní knihovnou a svou „nepřítomnou přítomností“ v nás může vzbudit nemalé množství otázek.

Drobounké dívence vdechla život mladá umělkyně polského původu Magdalena Jadwiga Poplawska, která přes jednu dekádu žije a tvoří v Pra-

Ve svém původním plánu zamýšlela autorka vytvořit mladého chlapce, avšak nakonec se rozhodla pro opačné pohlaví

Foto: Jadwiga Poplawska,

⁷⁷ ČECHOVÁ, B., c. d., s. 17.; MANNONI, Laurent, Henri..., s. 277.; PAINI, Dominique (ed.), Le Musée imaginaire d'Henri Langlois, Paris: Flammarion: La Cinémathèque française, 2014, s. 28.

Autorka Magdalena J. Poplawská

ze. Holčička představuje její klauzurní práci a na římse sedí již od roku 2005, kdy zde byla dočasně umístěna v rámci výstavy „Klementinum – Paměť místa“. Výstavy se společně s autorkou zúčastnili i její spolužáci z ateliéru Jiřího Beránka a několik uměleckých děl včetně Magdalenina se Národní knihovně zalíbilo natolik, že se je rozhodla zakoupit a ponechat na původních místech. Umístění pro svou sochu si autorka vybrala hned při své první návštěvě Klementina, kdy ji upoutala nízká zeď, okrášlená výše položenou římsou. Podle jejích slov by tato nestandardní pozice měla přicházející a odcházející návštěvníky nutit zvednout oči k nebesům. Teprve při pohledu vzhůru by měli pocítit společnost dívky s papírovou vlaštovkou, která odkazuje k ptactvu, poletujícímu na nádvoří, a jeho svobodě. Motiv půvabného opeřence se v posledku ukázal tak silný, že vtiskl celé soše i jméno, poněvadž slovo vlaštovka bylo jedním z prvních výrazů v češtině, jež si sochařka při pobytu v Čechách osvojila.

Socha dívky je odlita z pryskyřice a její povrch natřela umělkyně, obdivující tradiční umění, emailem. Tmavé potůčky stékající dolů po malé dívence nepatří k autorčiným záměrům, jimiž by chtěla poukázat na bezstarostnost dětských pouličních her. Avšak jsou nemilou hříčkou velkoměsta, kvůli které můžeme čas od času spatřit nadějnou sochařku u jejího díla, jak z žebříku čistí povrch od prachu a nánosu holubí patiny, čímž dívence vrací punc čistoty a dětské nevinnosti.

ze. Holčička představuje její klauzurní práci a na římse sedí již od roku 2005, kdy zde byla dočasně umístěna v rámci výstavy „Klementinum – Paměť místa“. Výstavy se společně s autorkou zúčastnili i její spolužáci z ateliéru Jiřího Beránka a několik uměleckých děl včetně Magdalenina se Národní knihovně zalíbilo natolik, že se je rozhodla zakoupit a ponechat na původních místech. Umístění pro svou sochu si autorka vybrala hned při své první návštěvě Klementina, kdy ji upoutala nízká zeď, okrášlená výše položenou římsou. Podle jejích slov by tato nestandardní pozice měla přicházející a odcházející návštěvníky nutit zvednout oči k nebesům. Teprve při pohledu vzhůru by měli pocítit společnost dívky s papírovou vlaštovkou, která odkazuje k ptactvu, poletujícímu na nádvoří, a jeho svobodě. Motiv půvabného opeřence se v posledku ukázal tak silný, že vtiskl celé soše i jméno, poněvadž slovo vlaštovka bylo jedním z prvních výrazů v češtině, jež si sochařka při pobytu v Čechách osvojila.

první návštěvě Klementina, kdy ji upoutala nízká zeď, okrášlená výše položenou římsou. Podle jejích slov by tato nestandardní pozice měla přicházející a odcházející návštěvníky nutit zvednout oči k nebesům. Teprve při pohledu vzhůru by měli pocítit společnost dívky s papírovou vlaštovkou, která odkazuje k ptactvu, poletujícímu na nádvoří, a jeho svobodě. Motiv půvabného opeřence se v posledku ukázal tak silný, že vtiskl celé soše i jméno, poněvadž slovo vlaštovka bylo jedním z prvních výrazů v češtině, jež si sochařka při pobytu v Čechách osvojila.

Poklad, ktorý každý chce strážiť

Mária Molnárová

Dodnes nie je jasný jeho pôvod a presné miesto nález. S istotou vieme, že na uzretie svetla sveta musel čakať viac ako 1500 rokov. Dnes s hrdosťou predstavuje svoje krivky návštevníkom v Maďarskom Národnom múzeu.¹ Tento depot štrnástich strieborných a jedného medeného predmetu pochádza z prelomu 4. a 5. storočia nášho letopočtu. Je interesantné, akou cestou si musel prejsť, kým sa dostal naspäť do krajiny, v ktorej bol v minulom storočí objavený.

Poklad ako ho (ne)poznáme

Časť pokladu Seuso. Vozu zľava: Geometrický podnos, lovecký podnos. Vprávo zľava: Geometrický džbán, džbán s Dionýsom, misa na hygienu, voňavková nádoba a geometrický džbán

Prvej hlbšej analýze predmety podrobil kurátor Britského múzea Richard Hobbs. Pod drobnohľad si ho zobrali, ešte pred začiatkom reštaurátorských prác, maďarskí vedci. Každý jeden kus je sám o sebe umeleckým dielom klenotníka. Okrem striebra bolo pri vyhotovení a zdobení použité aj zlato. Kontrasty sú vyzdvihované najmä týmto kovom. Z akých častí pozostáva strieborný poklad?²

Rozmerovo najväčšie kusy predstavujú 4 podnosy. Najväčší z nich je tzv. Achillov podnos s priemerom 72 cm a váhou 11,8 kg. Svoj názov dostal po hrdinovi z Homérovej Iliady, ktorý je znázornený uprostred. Pod centrálnou časťou vidíme mytologickú scénu. Zobrazuje narodenie tohto héra, ktoré sledujú oči Dia, Apolóna, Héliu, Herma, Poseidóna a Heraklea. Dominantným elementom je svár medzi bohyňou Aténou a Poseidónom o mesto Atény. Rímsu zdobia výjavy z Dionýzovho sprievodu. Každá jedna scéna po okraji je od tej predošlej a nasledujúcej oddelená maskou na

1 Magyar Nemzeti Múzeum
2 HOBBS, Richard: Late Roman Precious Metal Deposits c. AD 200 – 700. Changes over time and space. Oxford 2006, s. 17 – 24.; HOBBS, Richard. Mine's Bigger than Yours: Comparing Values of Late Roman Hoards. In. HINGLEY, Richard eds. Roman Finds: Context and Theory. Proceedings of a conference held at the University of Durham. OXBOW 2007, s. 83–84.

podstavci.³

Rozmerovo na druhom mieste je Lovecký podnos s rozmermi 70,5 cm a 8,8 kg. V jeho strede možno nájsť sériu loveckých výjavov. Pri poľovaní na typické zvieratá žijúce najmä v stredoeurópskej oblasti sú zobrazené aj spôsoby lovu. Centrálnu časť tvorí pár muža a ženy (pravdepodobne majiteľ a manželka) hodujúcich pri prestretom stole. Pochutnávajú si najmä na rybe, čo v tomto prípade môže prezentovať aj kresťanskú symboliku. Vedľa stola sú zobrazené poľovné psy, ktoré čakajú na svoj podiel zo stola. Tento výjav je zasadený do reálneho historicko-geografického kontextu, kde je zobrazené jazero Pelso. Pre nás má najdôležitejší význam spomedzi všetkých častí predmetov. Prostredný medailón je orámovaný krátkym veršom, ktorého začiatok a zároveň koniec oddeľuje Kristov monogram tzv. chíró. Z toho usudzujeme, že majiteľ bol kresťanom. Pri podrobnejšom preštudovaní medailónu nájdeme aj iné zaujímavosti. Takou je napríklad kôň majiteľa, pod ktorým vyryli aj jeho meno INOCENIVST. Aj tento nález má rímsu zdobenú výjavmi, ktoré sú tiež loveckej tematiky.⁴

Mytologické zobrazenia boli (nielen) v antike veľmi populárne. Práve z toho dôvodu nie je prekvapujúce, že v poradí tretí najväčší predmet sa tiež nese v tomto duchu. Meleagrov podnos s priemerom 69,4 cm a váhou 8,6 kg má zároveň najhustejšie zdobenie zo všetkých nálezov tohto typu. Prostredná časť vypovedá príbeh Meleagra a kalydónskeho diviaka z Iliady. Od stredu tiahnuce sa listy Akanty, vyplňajú zväčša prázdny priestor až k rímse. Tá prezentuje ďalší rad mytologických historiek, oddelených s maskou na podstavci. Ide o celkovo štyri scény, počnúc príbehom bohyně Afrodity a princa Parida. Za ním nasledujú tri slávne výjavy o veľkej láske. Prvým je oslobodenie Andromedy Perseom, pričom v rukách drží hlavu Medúzy. Tú strieda epos Faidry, ktorá sa zamiluje do nevlastného syna Hyppolita. Završujúca tragická scéna prerozprávka zakázanú lásku Priama a Tisbe.⁵

Posledný, ale rozmerovo nie malým podnosom je tzv. Geometrický podnos s mierkami 64,2 cm a 7,1 kg. Svoj názov dostal po vzoroch, ktoré sú jedinou

ozdobnou časťou predmetu.⁶

Pozoruhodnými časťami zbierky sú aj dva krčahy. Zvierací džbán stojí na desaťhrannej päte. Nádoba s objemom 4 litre, výškou 51 cm a váhou 4 kg je po celom tele zdobená šesťhranmi (120 ks), v ktorých sa striedajú zvieracie, rastlinné a maskulinne zobrazenia. Mužské hlavy možno nájsť aj na uzávere. V prostrednej časti baňatého tela džbánu možno naraziť na postavu bestiária (bojovník so zvieratami) s bičom na levy, ktoré ho obkolesujú v niekoľkých viachranoch. Dionýzov krčah⁷ s výškou 43 cm a váhou 3 kg je najmenším spomedzi všetkých nálezov tohto typu. Na celej nádobe v tvare osemhranu možno badať vypuklé mytologické výjavy Dionýza a jeho oslavného sprievodu. Samotný Bacchus sa ohliada za krásnymi nymfami a radujúcimi sa ľuďmi. Túto scénu z hornej aj dolnej časti zdobia vínne révy a listy tiahnuce až k hrdlu krčaha.⁸

Veľmi eklekticky vyhotoveným predmetom je amfora na víno s rozmermi 38,5 cm a 2,5 kg. Telo od päty k hrdlu zdobia okrem listov viniča rytiny zobrazujúce morský život, oslavu s darmi pre Baccha a lovecké scenérie. Čo nádobu robí jedinečnou? Dva leopardy, ktoré stoja na zadných labách, kým prednými sa držia vypuklého prstenca hrdla. Obe majú na sebe obojky, z ktorého jeden je reťazou priviazaný o uzáver amfory.⁹

Je všeobecne známe, že antické ženy si potrpeli na svoj zovňajšok. K čistote patrila aj príjemná vôňa, ktorú dosiahli rôznymi spôsobmi. Pri rituáloch očistenia tela s veľkou obľubou používali okrem mydla aj rôzne parfumy a voňavé oleje. Práve nádoba na uskladnenie týchto, pre nos lahodiacich, produktov predstavuje ďalšiu časť depotu. Strieborná voňavková nádobka s výškou 32 cm a váhou 2 kg bola jednoznačne určená pre matrónu.¹⁰ Obvod zdobiaca kompozícia rituálov súvisiaca s očistou tela ženy je uprostred oddelená závesom. Námetom pre rytca bola jednoznačne scéna kúpajúcej sa Venuše s troma gráciami. Na pokrývke kužeľovitého tvaru možno nájsť Amorov od seba oddelených maskami. Cíp zdobí hlava Medúzy. Po otvorení by sme vo vnútri našli 5 otvorov s prázdnyimi téglkami, ktoré kedysi uchovávali rozličné voňavé zmesi.¹¹

6 MRÁV, Zsolt – DÁGI, Marianna. A Seuso kincs, s. 33.; VÁGÓ, A kárpát-medence ősi kincsei, s. 56 -59.

7 Krčah – nádoba s uchom a zúženým hrdlom a zväčša s výbežkom uľahčujúcim liatie.

8 MRÁV, Zsolt – DÁGI, Marianna. A Seuso kincs, s.38,42.; HAJDÚ, A Seuso-kincs, s. 14 -15.; VÁGÓ, A kárpát-medence ősi kincsei, s. 56 -59.

9 MRÁV, Zsolt – DÁGI, Marianna. A Seuso kincs, s. 41.; HAJDÚ, A Seuso-kincs, s. 8-9.

10 Z lat. matróna – pani, manželka.

11 MRÁV, Zsolt – DÁGI, Marianna. A Seuso kincs, s. 45.; HAJDÚ, A Seuso-kincs, s. 10.; VÁGÓ, A kárpát-medence ősi kincsei, s. 56 -59.

3 HAJDÚ, A Seuso-kincs, s. 7-8.; MRÁV, Zsolt – DÁGI, Marianna. A Seuso kincs – régész szemmel. In Artmagazin 12/2014, s. 6-13.; MRÁV, Zsolt – DÁGI, Marianna. A Seuso kincs. Budapest 2017, s. 34.

4 MRÁV, Zsolt – DÁGI, Marianna. A Seuso kincs, s. 29-30.; HAJDÚ, A Seuso-kincs, s. 12-13.; VÁGÓ, Ádám. A kárpát-medence ősi kincsei a honfoglalásig. Budapest 2015, s. 56 -59.

5 MRÁV, Zsolt – DÁGI, Marianna. A Seuso kincs, s. 37.; HAJDÚ, A Seuso-kincs, s. 8.

Z krčahu a dvoch vedierok pozostávajúci kedysi zlatom honosne zdobený Hypolitov set, ako keby pokračoval v rozprávaní o príbehu Faidry. Dve scény zdobia telo vypuklého 57 cm vysokého, 4 kilového krčahu. Na užšej hornej časti obraz Frisa zapichujúceho diviaka strieda v dolnej polovici dominujúca lovecká scenéria s kentaurami a divokými zvieratami. V hornej časti ucha stojací, z rýdzeho striebra vymodelovaný, lev dodnes nesie náznaky pozlátenia. K tomuto setu patria aj dve vedierka s výškou 23 a 25 cm a totožnou váhou 4,4 kg. Obe stoja na troch nožičkách, ktoré predstavujú do detailov vypracovaní šiesti neidentickí gryfovia. Uchá vedierok sú zakončené bustami mužských hláv. Na telách vidíme tragický príbeh odvrhutej Faidry.¹²

K základným hygienickým pomôckam každej domácnosti patrili neodmysliteľne džbány na vodu a nejaká misa. Tie tvoria aj posledné 3 kusy strieborných častí nález. Ide o dva tzv. Geometrické džbány s totožnými rozmermi 70 cm a 2,7 kg, z ktorého jeden slúžil na studenú a druhý na teplú vodu. Pôvodne na oboch bolo možné nájsť opierku na palec a uzáver, ktoré sa nám úplne nezachovali. Na ich tele sa dopĺňajú geometrické vzory o rastlinné motívy. Či už spôsob vyhotovenia, ale aj technika zdobená prezrádza, že majú totožného vyhotoviteľa s krásnou nádobou na umývanie. Vypuklými líniami zdobená misa s rozmermi 45 cm a 2,1 kg, slúžila na umývanie tváre, rúk aj nôh majiteľa a jeho rodiny. Drážkovanie nám napodobňuje vonkajšiu časť tej mušle, v ktorej sa Venuša krásila po svojom narodení. Zdobenie medailónika náramne pripomína medové pláсты, v ktorých sa striedajú vzory rastlín, keramiky, vtáctva s ovocím a košíkmi.¹³

Tieto vyššie opísané predmety boli starostlivo uložené do medeného kotla s priemerom a výškou 83 x 32,5 cm. Veľké podnosy lícom otočené ku dnu ležali v spodnej časti, kým ostatné predmety navršili na ne. Spolu s predmetmi je vystavovaný aj prenosný strieborný stolík, objavený v roku 1878 pri Kőszárhegy.¹⁴

Záhľadný pôvodný majiteľ

Meno pôvodného vlastníka nálezov nemožno objaviť v žiadnom zachovalom historickom prameni. Pravdepodobne nepatril k vládnucej alebo úradnej elite ríše, ktorá by významným politickým a vojenským spôsobom

zasiahla do jej chodu. O jeho existencii a spoločenskom postavení sa dozvedáme len vďaka niekdajšiemu majetku. Ten predstavuje spomínaný depot.

Svetovo uznávaný maďarský historik a archeológ András Mócsy dlho skúmal pôvod vlastníkovho mena. Došiel k zisteniu, že ide pravdepodobne o muža s keltským pôvodom mena, čo podložil na príklade epitafov rímskych vojakov v Fejérskom kraji, ktorých kmeň mena bol totožný. Vyzdvihoval skutočnosť, podľa ktorého nemožno pokladať za nič nezvyčajné, ak sa podobné meno objaví aj u predstaviteľa miestnej elity. V 4. storočí máme v Panónii doložené používanie pôvodných (domorodých) mien.¹⁵

Muž vlastníci takýto honosný poklad musel byť veľmi vplyvným predstaviteľom miestneho spoločenstva. Predpokladá sa, že väčšinu jeho bohatstva predstavovalo pozemkové vlastníctvo. Svedectvo o spôsobe života pôvodného vlastníka možno získať najmä z loveckého podnosu. Len vďaka nemu poznáme aj jeho totožnosť.

Pri pozorovaní predmetov je nám ihneď jasný charakter daru. Vieme si vydedukovať, že ide o precízne, na mieru vyhotovené a veľmi osobné dary. Pozornému oku bádateľa neujde ani tá maličkosť, že boli vypracované na niekoľko menších zákaziek.

Cesta pokladu naprieč svetom a jeho návrat do miesta nálezu

Dražba pokladu, ktorú spustili v roku 1990 v New Yorku musela byť pozastavená. Proti dokumentácii určujúcej pôvod sa ohradili vlády Maďarska, Juhoslávie a Libanonu. Všetky si začali nárokovat vlastníctvo depotu. Maďarské úrady prišli s vyhlásením, že jeho pôvodný nálezcom bol mladý maďarský vojak János Sümeg. Ten mal predmety objaviť v rozmedzí rokov 1975 – 1976 pri Polgárde, ktorý leží neďaleko Székesfehérváru. Štát si nárok na vlastníctvo odôvodňoval aj nápisom na hlavnom náleze. Tam možno nájsť názov Pelso, ktorým Rímania označovali jazero Balaton. Toto miesto leží len niekoľko km na západ od údajného miesta nálezu. V roku 1873 sa tu našiel iný, výzdobou náramne podobný artefakt. Vedci sú presvedčení, že sú výtvorom totožného klenotníka resp. rytca.¹⁶

15 MÓCSY, András. A római név mint társadalomtörténeti forrás. Budapest 1985, 77 s.
16 HAJDÚ, A Seuso kincs, s. 17 – 21.; TÓTH, Endre. A Seuso-kincs. Római kori ezüst edények a pannon föld mélyéről. In Rubicon. 2014 / 14 s. 4-5., 2014/15, s. 4-15. FIRNIGL, Anett. The Lacus Pelso in the Roman Age. The Lake Balaton and the Hydrography of the Balaton-Highland. Dostupné na internete [11. 10. 2018] https://www.icomos.org/quebec2008/cd/toindex/80_pdf/80-rebF-292.pdf.; WESTCOTT, Lisa. Archeology of the Sevso Treasure. Dostupné na internete [11. 10. 2018] <https://www.archaeology>.

V tom čase ešte juhoslávské úrady tvrdili, že poklad sa ešte 30. júna 1960 nachádzal v obci Barbariga na Istrii.¹⁷ K objaveniu depotu malo dôjsť pri výkopových prácach v starých zákopoch Juhoslávskej ľudovej armády (JNA). Juhoslávski archeológovia sa v tom čase vehementne snažili dokázať svoju verziu, ale z nedostatku vierohodných dôkazov ich nárok nebol uznaný. Po rozpade Juhoslávie Chorvátsko predostrelo súdu v New Yorku výsledky analýzy pôdy. Odvolací súd nenašiel dôvod výdaja pokladu. Ten bol následne umiestnený do trezoru.¹⁸

Šokujúcou bola správa, ktorá sa objavila v novinách The Art News v marci 2007. Tá hovorila o objavení ďalších súčasti strieborného pokladu. Malo ísť o 187 strieborných lyžičiek, 37 strieborných pohárov a 5 menších strieborných misiek. V roku 2008 maďarský archeológ Zsolt Visy prezentoval výsledky výskumu potvrdzujúce pôvod náleziska pri Balatone. U nás známy program televíznej stanice Channel 4 s názvom Time Team, odvysielal v decembri 2008 reláciu o tomto poklade. V ňom bola renomovanými archeológmi potvrdená verzia pôvodu z Maďarska.¹⁹

Dňa 26. marca 2014 maďarský premiér Orbán Viktor oznámil, že sa vláde podarilo získať za sumu 15 mil. € polovicu pokladu (7 ks) späť do Maďarska. Predmety dočasne (od 29. marca 2014) vystavili v priestoroch parlamentu. Takmer tri roky sa čakalo na rozsudok záverečného súdu. Aj zvyšná časť depotu bola priznaná Maďarsku. Vláda ho mohla preniesť až 12. júla 2017, ale musela zaplatiť ďalších takmer 30 mil. €. Po návrate sa poklad dočasne uschoval v Múzeu výtvarných umení.²⁰ Tento rok došlo na inštalovanie výstavy v Maďarskom Národnom Múzeu, kde bude už natrvalo uložený.

Hodnota pokladu v období svojho vzniku

Každý jeden kus je sám o sebe unikátom. Celková váha 14 strieborných náleзов predstavovala 68,5 kg. Na prelome 4. a 5. storočia hodnota znamenala 4,57 kg zlata, z ktorého by bolo možné vyhotoviť 1020 zlatých solidov

co.uk/articles/opinion/sevso-treasure.htm.

17 Dnes obec v Chorvátsku.

18 PERITZ, Romina. Borb a za neprocjenjivo seusovo blago. „Do zadnjeg smo vjerovali da jehrvatsko“. Dostupné na internete [10. 10. 2018] <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/borba-za-neprocjenjivo-seusovo-bлаго-%E2%80%98do-zadnjeg-smo-vjerovali-da-jehrvatsko%E2%80%999/988673/>.

19 VISY, Zsolt – MRÁV, Zsolt. A Seuso-kincs és Pannonia / The Sevso Treasure and Pannonia. Pécs 2013, s. 140.

20 ANONYM. Magyarorszag visszaszerezte a Seuso-kincset. Dostupné na internete [12. 10. 2018] https://hvg.hu/kultura/20140326_Orban_Magyarorszag_visszaszerezte_a_Seuso#rss

o jednotkovej váhe 4,48 g. Pre lepšiu ilustráciu: ročný plat jedného vojaka činil 9 solidov; príjem vybraných v najvyšších postoch pôsobiach (aj to len v zriedkavých prípadoch) úradníkov predstavoval ročne 46 solidov.

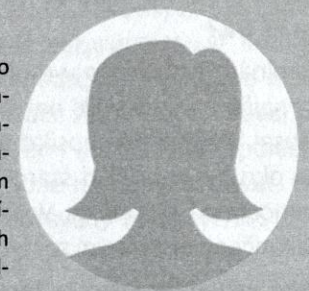
Ak sa chceme dostať k skutočnej cene, je nevyhnutné započítať aj umeleckú hodnotu nálezu. Skutočnú cenu z neskorej republiky pochádzajúcich ryteckých prác tvorila len polovica reálnej hodnoty surovín. Druhú časť predstavoval spôsob umeleckého vyhotovenia.

Na základe týchto skutočností, sa hodnota pokladu pohybuje okolo 9,1 kg zlata. To zodpovedá 2040 solidom, čo predstavuje 226 ročný žold jedného jazdca alebo 44 ročný plat najvyššieho úradníka. Veľkostatok, ktorý pravdepodobne vlastnil aj majiteľ pokladu, mohol po niekoľkých rokoch pôsobenia vyniesť aj 1500 – 2000 solidov ročne. Z čoho nám jasne vyplýva, že okrem cisára si mohli takéto dary dať vyhotovovať len veľmi majetní muži.²¹

Smutným faktom zostáva, že nedošlo k naplneniu veršika v medailóniku loveckého podnosu. Stojí tam: HEC SEVSO TIBI DVRENT PER SAECVLA MVLT POSTERIS VT PROSINT VASCVLA DIGNA TVIS.²² Priami potomkovia si vzácne predmety veľmi (ak vôbec) užili. Nám je aspoň umožnené do sýtosti sa kochať krásou Pokladu Seuso.

Mária Molnárová

Mária Molnárová študuje v 2. ročníku magisterského stupňa históriu na FF UKF v Nitre. Prvotne sa zameriava na dejiny Ríma v období neskorej republiky a raného cisárstva. Zároveň skúma aj vybrané problematiky dejín Uhorska v rannom novoveku so zreteľom na obdobie osmanskej okupácie. Pôsobí v Konštantínovom historickom spolku a o. z. Herodotos, ktorých hlavnou činnosťou je popularizácia histórie prostredníctvom rôznych aktivít.

21 MRÁV, Zsolt – DÁGI, Marianna. A Seuso kincs, s. 20-21.

22 Nech tieto nádoby slúžia tebe, Seuso a tvojim potom dlhé stáročia.

Historici na Erasmu

Miroslav Vašík

Obecné:

Proč ses rozhodl právě pro Innsbruck?

Upřímně, původně jsem chtěl do Vídně, ale protože jsem slyšel, že je o ni velký zájem, hledal jsem alternativu. Zároveň jsem v té době hledal téma své bakalářské práce a vzhledem k tomu, že mě zaujaly tábory lidu na konci 60. let 19. století a v Tyrolsku došlo k něčemu trochu podobnému, měl jsem v tom brzo jasno. Nebudu zastírat, že svou roli hrála také moje vášeň pro horskou turistiku.

Jak ses na zahraniční pobyt připravoval?

Hlavně mentálně na to, že budu na všechno sám. Kromě toho jsem se především snažil zlepšit svoji němčinu, chodil jsem na předměty v němčině a četl německou literaturu. Příprava ale nebyla velká.

Studium a studentský život:

Jak se studium historie na innsbrucké univerzitě liší od studia historie na FF UK?

Semináře jsou často v menších skupinkách, některé z nich jsou zaměřeny spíše na soft skills než na odbornou úroveň. Na jeden předmět jsem musel každý týden posílat protokol o minulé hodině. Výuka oboru se dělí na okruhy, například starověk, středověk, novověk; rakouské dějiny jsou samostatná disciplína. Velké přehledové předměty z těchto okruhů jsou zakončeny písemným testem. Jinak se to ale zase tolik neliší.

Jaké univerzitní spolky tam fungují a čím se zabývají?

Já jsem se během svého pobytu setkal jen s organizací ESN, starající se právě o zahraniční studenty na Erasmu, a se StV (Studienrichtungsvertretung) Geschichte, což je něco jako studentská rada pro obor historie, velmi podobná oborovým radám na PedF UK. Kromě toho, že zastupuje studenty, pořádá také pravidelné večerní Pub Quizy a jednou za semestr párty pro studenty historie. Ta byla moc super :)

Jak jsou studenti Erasmu integrováni do výuky a dění (například spolků, různých akcí) na místní univerzitě?

O Erasmáky se stará především právě ESN, která jim zajišťuje různé výlety, tematické večery a aktivity (nejlepší byl asi Dialekt&Knödel Abend). Nevšiml jsem si ničeho dalšího. Já jsem na škole fungoval skoro jako běžný student.

S jakými jazykovými znalostmi jsi odjížděl a jak ses vypořádal s případnou jazykovou bariérou?

Měl jsem splněnou běžnou zkoušku B2 z němčiny na FF UK a v Praze absolvoval několik odborných předmětů v němčině. Jedním z mých cílů bylo právě zlepšení němčiny, takže jsem v ní měl všechny předměty a snažil jsem se minimalizovat komunikaci v angličtině. S němčinou to bylo zpočátku dost složité, neboť i na univerzitě mluvila většina studentů různými dialekty (asi nejnesrozumitelnější je ten vorarlberský). I když byli všichni ochotní plynule přejít do angličtiny, aby mi cokoliv vysvětlili, ve snaze zlepšit němčinu jsem často tvrdohlavě odpovídal německy. Postupně se to ale zlepšilo a ke konci jsem už trochu rozuměl místnímu nářečí.

Život v Innsbrucku:

Kde jsi v Innsbrucku bydlel?

Bydlel jsem na koleji (tedy Studentenheimu) v dvojlůžkovém pokoji s dalším zahraničním studentem. Soužití s Antonem bylo bezproblémové. Kontakt na asociaci ubytovatelů mi poslala univerzita v jednom z prvních e-mailů a i přes drobné potíže se zálohou byla komunikace velmi dobrá. Pokoj byl velmi prostorný, s vlastní koupelnou a záchodem, kuchyň byla společná pro celou část koleje. Na stav zařízení si rozhodně nemohu stěžovat, vše bylo v dobrém stavu a případné poruchy byly opraveny velmi rychle.

Jak moc je studium v Innsbrucku finančně náročné?

I když bydlení bylo docela levné, Innsbruck je velmi drahé město. Stipendium 500 eur rozhodně nestačilo, přes veškerou snahu neklesly mé měsíční náklady pod 700 eur. Naštěstí jsem měl z léta dost našetřeno, takže mi rodiče pomáhali jen symbolicky. Po tom semestru jsem ale byl finančně skoro na nule.

Jak jsi trávil na Erasmu svůj volný čas?

Kromě svých běžných zálib ve filmech a knihách jsem se snažil především dost cestovat, navštívil jsem řadu míst v Rakousku i přilehlé Itálii. Dost času jsem také strávil s dalšími erasmáky na akcích ESN.

Jaká byla tvá nejoblíbenější místa ve městě a okolí?

Ve volném čase jsem si oblíbil Innsbrucker Hofgarten, zámecké zahrady u Innu, asi 10 minut pěšky od univerzity. V horách nad městem také okolí kapličky Höttinger Bild a Bergisel se skokanským můstkem a především monumentem Tiroler Panorama.

Celkové dojmy:

Jaké jsou výhody či nevýhody studia v Innsbrucku?

Protože Innsbruck je ve srovnání s Prahou malé město, líbilo se mi, jak je hned všechno blízko, dost jsem chodil po městě pěšky, občas jezdil na kole. Na druhou stranu jsem v Innsbrucku postrádal rozsáhlé pražské kulturní vyžití, i když třeba Forum Migration v zemském muzeu bylo skvělé. Velkou výhodou pro sportovně založené je pak jeho okolí, kde se lze věnovat vysokohorské turistice, lyžování a dalším sportům po celý rok. To je ovšem také jeho nevýhodou, neboť turismus způsobuje i na Rakousko velmi vysoké ceny.

Co ti tvá zahraniční zkušenost dala, případně vzala?

Dala mi řadu nových zkušeností se samostatným životem v zahraničí (prý jsem dospěl :D), studiem v cizím jazyce i cestováním. Nově mám také přátele po celé Evropě. Vzala mi asi jen pár stereotypních představ o Rakousku :D

Co bys doporučil či poradil ostatním studentům, kteří plánují jet na Erasmus do Innsbrucku?

Především ať na nic nečekají a jedou! Upozornil bych je hlavně na to, že město je doopravdy moc drahé. A taky by se neměli dopustit stejného omylu jako já. Protože Innsbruck leží uprostřed hor, očekával jsem, že během zimního semestru bude ve městě strašná zima, takže i můj šatník očekával to nejhorší. To jsem se ovšem mýlil, v prosinci a lednu sice bylo pod nulou, ale až na pár dní nebylo počasí ve městě extrémní.

Miroslav Vašík

Studuje 4. ročník bakalářského studijního programu historie na filozofické fakultě. Zabývá se především dějinami českých zemí v 19. století a jejich vztahem k ostatním korunním zemím. Kromě Spolku studentů historie je členem ESN CU Prague, organizace pomáhající studentům na Erasmus. Ve svém volném čase běhá, chodí po horách (občas i trochu popoleze) a čte fantasy literaturu.

HISTORICKÝ POHLED NA OSOBU A DIELO TRAPISTICKÉHO MNÍCHA OTCA HIERONYMA (1907-1985) ZO SEPT-FONS

Ondrej Šály

„Setkání s otcem Jeronýmem je největší udalostí v mém životě. Naučil mě, jak se modlit. Ukázal mi, co to znamená být mnichem. Nebyl jsem vždycky vzorným žákem a občas jsme se střetli. Měl mě úprimně rád. Předal mi vše, co vědel...Zpočátku ve mě už sama přítomnost otce Jeronýma vyvolávala mocný dojem. Jeho vytříbené chování, zdvořilý odstup, zdrženlivost ve vyjadřování, to vše na mě působilo tak silně, že jsem se sotva odvážil promluvit...Po celých třináct let jsme pracovali společně, bez prázdnin, dvě hodiny denně, někdy i více...“¹

Životopisný profil

Otec Hieronym, respektive Jean Kiefer², syn švajčiarskeho inžiniera Ernesta Kiefera³ sa narodil 17. júla 1907 na ostrove Rodos. Katolík Ernest Kiefer (nar. 1876), ktorý sa už ako absolvent univerzity v Lausanne netajil chuťou po dobrodružnom živote a uplatnení sa v Ázii⁴, v období narodenia syna Jeana pracoval pre tureckého sultána.⁵ Jeho manželka Norma Vermaasen, protestantského vierovyznania, i keď nevedela komunikovať v potrebných jazykoch, cestovala cudzími krajinami so svojim mužom.⁶ Zomrela mladá, 24. apríla 1912 v Egypte.⁷ Podobne priskoro zomrel aj otec Ernesta.

- 1 Výrok otca Mikuláša zo Sept-Fons. Porovnaj JERONÝM. Dobré vlivy. Praha 2014, s. 21-23.
- 2 Celým menom Jean Willem Alexandre Osman Gustave Kiefer. Porovnaj BERNET, Anne. Père Jérôme. Un moine au croisement des temps. Paris 2016, s. 25; Kompletné dielo otca Hieronyma zatiaľ nebolo vydané. Prvé dielo vyšlo v roku 1986 v Paríži. V Česku prvá kniha z jeho autorstva vyšla v roku 1993. JERONÝM. Protože navždy trvá dlouho. Kostelní Vydří 1993; LAURAS, Samuel. Celým srdcom. O budúcnosti kresťanstva v našom svete. Bratislava 2017, s. 8-9; Na Slovensku bol vydaný jeden výber z diela otca Hieronyma. HIERONYM. Žeravé uhlíky. Nad pahrebou spirituality. Bratislava 2017.
- 3 O koreňoch Ernesta Kiefera a jeho rodičoch Atény a Jána pozri BERNET, Père Jérôme, s. 15-20.
- 4 BERNET, Père Jérôme, s. 15.
- 5 JERONÝM. Dobré vlivy, s. 57.
- 6 BERNET, Père Jérôme, s. 24.
- 7 BERNET, Père Jérôme, s. 35.

Aj v dôsledku tejto udalosti Ernest Kiefer dbal o výchovu a vzdelanie svojho syna.⁸

Ernest Kiefer sa s rodinou vrátil späť do Švajčiarska, do Lausanne, kde sa po druhý raz oženil a onedlho zomrel. Mladý Jean Kiefer študoval na gymnáziu sv. Michala vo Fribourgu. Fribourgský kraj (respektíve kantón) mu značne zaimponoval. Neskôr práve k tejto oblasti pripisoval svoj pôvod. Tu absolvoval aj inžinierske štúdium na poľnohospodárskom inštitúte v Grangeneuve.⁹ V roku 1928 vstúpil ako 21 ročný do trapistického¹⁰ opátstva Sept-Fons v strednom Francúzsku neďaleko mesta Moulins v regióne Auvergne, kde prijal rehoľné meno Hieronym.¹¹

V októbri 1936 bol vysvätený za kňaza.¹² Ešte skôr, konkrétne roku 1932, sa stretol s Dom Godefroidom Belorgeyom, ktorý v rokoch 1932 – 1952 zastával post pomocného opáta v Cîteaux.¹³ Aj napriek vzdialenosti sa Hieronym Kiefer stal jeho učeníkom. Cestoval do Cîteaux a dom Belorgey príležitostne do Sept-Fons. Jeho sprevádzanie zanechalo na duchovnej a intelektuálnej formácii Hieronyma značný vplyv.¹⁴ V roku 1938 otca Hi-

eronyma ustanovili za sekretára kláštora a približne v tomto období ho poverili aj vyučovaním filozofie. Prednášal ju s prestávkou do 17. januára 1985.¹⁵ Vychádzal z tomistickej filozofie.¹⁶ Jeho prednášky (vrátane výkladov Sumy teologickej) boli podľa pamätníkov záživné a prínosné. Hieronymov študent otec Mikuláš spomína, že „*kolem sebe vytvářel atmosféru přívětivosti, kultivované rozmluvy a intelektuálního rozletu.*“¹⁷ Takmer tridsať rokov po smrti svojho učiteľa otec Mikuláš potvrdil, že vďaka nemu sa sám stal tomistom. Vyzdvihol metódy výučby otca Hieronyma v porovnaní so spôsobmi mnohých iných tomistov tej doby, ktorí „*odradili celé generace studentů.*“¹⁸

Duchovné texty začal otec Hieronym písať na naliehanie iných členov komunity, nie z vlastnej iniciatívy. V lete 1984 mladému mníchovi, bratovi Samuelovi, odporúčal s tvorbou náboženskej literatúry počkať pätnásť alebo dvadsať rokov.¹⁹ Počas života si uvedomoval, že niektorí spolubratia budú mať záujem o vydanie jeho textov vrátane tých z jeho osobnej listovej korešpondencie. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že čitateľa svojej duchovnej tvorby Hieronym oslovuje príťažlivým, jemným a inteligentným spôsobom, pričom používa pri vysvetľovaní metafory,²⁰ prirovnania, schémy,²¹ osobné zážitky alebo vlastné vymyslené príbehy.²² V anglickej hovoriacom svete je jeho dielo takmer neznáme. Nerátajúc francúzske katolícke kruhy, získalo značnú popularitu práve v Česku a na Slovensku.

15 JERONÝM, *Dobré vlivy*, s. 1, 58.

16 O náuke sv. Tomáša Akvinského sa po jeho smrti dlho viedla polemika. Najskôr sa stala oficiálnou doktrínou Rehole kazateľov a po kanonizácii sv. Tomáša sa k nej prihlásil celý kresťanský svet. HUNČAGA, Gabriel P. Dominikáni na ceste k intelektuálnym elitám vrcholného stredoveku. Krakov – Bratislava 2013, s. 334-344; Vo svojom diele sa na sv. Tomáša (sympatizujúci s ním) odvoláva skutočne často. Samozrejme, aj to je fundamentálny predpoklad charakterizujúci tomistu. Pozri napríklad JERONÝM, *Růst v nadpřirozeném živote*. Praha 2015, s. 23, 26-27, 39-40, 52-58, 66, 69, 72, 80, 83; JERONÝM, *Dopisy bratru*, s. 93-94; V Sept-Fons bolo o pátrovi H. Kieferovi po jeho skonaní napísané: „Po svatém Tomáši Akvinském zdědil pevnou náuku a nesehlávající úsudek. Svatý Tomáš mu byl ochranou před pesimistickým pohledem na člověka. Uchránil ho také před povrchními proudy moderního myšlení.“ JERONÝM, *Dobré vlivy*, s. 81; Raz otec Hieronym pripomenul, že myslenie mnícha, ktorý si neosvojí tomistickú filozofiu môže byť značne zavádzajúce. JERONÝM, *Dopisy bratru*, s. 47; Inokedy svojmu študentovi filozofie povedal, že i keby sa veľa venoval štúdiu filozofie, tak pri sv. Tomášovi by nikdy nezažiaril. LAURAS, Samuel. *Apotheogmata* 1983-1990. Praha 2015, s. 30.

17 JERONÝM, *Dobré vlivy*, s. 12.

18 JERONÝM, *Dobré vlivy*, s. 12.

19 LAURAS, *Apotheogmata*, s. 49.

20 Pozri napríklad HIERONYM, *Žeravé uhlíky*, s. 126.

21 Pozri napríklad JERONÝM, *Růst v nadpřirozeném*, s. 18-19, 23, 61.

22 Pozri napríklad JERONÝM, *Růst v nadpřirozeném*, s. 18-19, 23, 61.

8 BERNET, Père Jérôme, s. 14, 29.

9 JERONÝM, *Dobré vlivy*, s. 57; V spomienkových zápisoch otec Hieronym zmieňuje aj príbeh svojho priateľstva s dievčinou, s ktorou ho spájala vzájomná náklonnosť vo veku 14. až 16. rokov. JERONÝM, *Dobré vlivy*, s. 100-102.

10 Rád cisterciánov prísnej observácie (neoficiálne trapisti) vznikol v 17. storočí po reformách v cisterciánskom ráde, ktorý založil koncom 11. storočia sv. Róbert z Molesme. V roku 1892 bol rád cisterciánov prísnej observácie ustanovený za samostatný (mníšsky) rehoľný rád. Riadi sa Regulou sv. Benedikta. VALACHOVÁ, Denisa. Rehole cisterciánov v stredoveku. In KOŽIAK, Rastislav – MÚČSKA, Vincent (eds.). *Rehole a kláštory v stredoveku*. Bratislava 2002, s. 86-89.

11 Porovnaj napríklad JERONÝM, *Možnosti a melodie*. Praha 2010, s. 1; Počas 2. svetovej vojny sa na istý čas opäť musel vrátiť do Švajčiarska. JERONÝM, *Umění naslouchat*. Kostelní Vydří 1995, s. 25; Po záverečných skúškach na škole v Grangeneuve navštívil kartuziánsky kláštor v La Valsainte. JERONÝM, *Dobré vlivy*, s. 139; V inej súvislosti je zaujímavé, že (on ako trapista) kartuziánov označil za aristokratov duchovného života. O živote kartuziánov nahliadni *Kartuziánsky život*. Bratislava 2004.

12 V liste z roku 1971 vysvetľuje mladšiemu mníchovi význam mníšskeho kňazstva a dodáva, že tí, ktorí nechcú, aby mníši prijímali kňazské vysviacky, majú obmedzené vedomosti. Píše, že kňazstvo, ktoré on využíva iba na slávenie sv. omše, ho naplňa. Vyjadruje súhlas s anjelským učiteľom sv. Tomášom Akvinským, že hlavnou úlohou kňaza je práve slávenie sv. omše. Do popredia kladie Eucharistiu. Ďalej otec Hieronym píše, že nesúhlasí s tvrdením Druhého vatikánskeho koncilu, že kňazstvo je najmä službou pre veriaci ľud. JERONÝM, *Žit, žit*. Praha 2016, s. 31-34; Na inom mieste sa pozastavuje nad deštruktívnym chápaním kňazstva. JERONÝM, *Dopisy bratru Patrikovi*. Praha 2002, s. 60.

13 JERONÝM, *Dobré vlivy*, s. 58.

14 Dom Belorgey kládol dôraz na vzdelávanie sa čítaním, pričom konkrétnu literatúru svojmu žiakovi pravidelne odporúčal. JERONÝM, *Umění naslouchat*, s. 60-62.

Vyššie spomínaný otec Mikuláš zo Sept-Fons ocenil Hieronymovu osobnú vytrvalosť v ťažkom a nepokojnom období pred, počas a po Druhom vatikánskom koncile,²³ kedy mnohí iní bratia stratili správny monastický smer a jeho inšpiratívne dielo vznikalo.²⁴ Jeho vytrvanie v kontemplatívnom živote a snaha o dodržiavanie Regule sv. Benedikta²⁵ počas celého svojho mníškeho života v opátstve sa intenzívne odráža aj na textoch jeho súkromnej listovej korešpondencie s mladšími spolubratmi, v ktorých odovzdával a ponúkal svoje vedomosti, osobné skúsenosti a rady.²⁶

Vo vlastných prácach a listoch sa otec Hieronym, nerátajúc sv. Tomáša, Pannu Máriu a sv. Benedikta z Nursie, relatívne často odvolával na osoby ako napríklad: Jacques Maritain,²⁷ sv. František Saleský,²⁸ sv. Terézia z Avily,²⁹ sv. Ján z Kríža,³⁰ sv. Terézia z Lisieux,³¹ opát Jean-Baptiste Chautard zo Sept-Fons,³² Antoine de Saint-Exupéry³³ alebo Anna Franková a iní.³⁴ Výber ľudí, čo ho inšpirovali uvádza v duchovnom spise *Umenie byť učeníkom* z roku 1969. V duchovnej (a spomienkovej) knihe s názvom *Dobré vplyvy* podrobnejšie poukazuje na rôzne pozitívne vplyvy, ktoré mu dopomohli na jeho ceste. V jednej kapitole sa venuje výlučne umelcom.³⁵

Otec Hieronym neobľuboval náboženskú literatúru zameranú napríklad na (dedičný) hriech alebo pokušenie. Zaujímali ho väčšmi texty o milosrdenstve a láske. Preto uprednostňoval napríklad sv. Tomáša pred sv. Au-

23 Trval od 11. októbra 1962 do 8. decembra 1965.

24 JERONÝM, *Dobré vlivy*, s. 20, 30-33.

25 Dbal a upozorňoval na dodržiavanie a doslovné chápanie Regule sv. Benedikta. JERONÝM, *Dobré vlivy*, s. 31-33; Mal vo zvyku každý rok jedenkrát prečítať Bibliu. JERONÝM, *Umení naslouchat*, s. 29.

26 V češtine boli samostatne vydané jeho listy s bratom Patrikom zo Sept-Fons z rokov 1971-1984. JERONÝM, *Dopisy bratru Patrikovi*. Praha 2002; V tomto období bol už vyše 40 rokov v kláštore. V súvislosti s tým sa zjavne snažil konať i v kontexte s monastickým výrokom. Ten hovorí mníchovi (všeobecne), že pokiaľ je učeníkom menej ako 10 rokov, nech nehovorí a ak by chcel, nech sa len pýta. Kým je učeníkom menej ako 20 rokov, nech radšej len opakuje, čo už počul. A kým nie je učeníkom 30 rokov, nech sa neodvažuje komukoľvek odovzdávať svoje skúsenosti, s výnimkou, že by sa zhodovali s tým, čo vraveli jeho učители. LAURAS, *Apothegmata*, s. 9.

27 Pozri napríklad LAURAS, *Apothegmata*, s. 55; JERONÝM, *Dobré vlivy*, s. 121.

28 Pozri napríklad JERONÝM, *Žit, žit*, s. 22.

29 Pozri napríklad JERONÝM, *Růst v nadpřirozeném*, s. 60-61, 65.

30 Pozri napríklad JERONÝM, *Růst v nadpřirozeném*, s. 61-62, 65, 67.

31 Pozri napríklad LAURAS, *Apothegmata*, s. 41-42.

32 Pozri napríklad HIERONYM, *Žeravé uhlíky*, s. 83-87.

33 Pozri napríklad LAURAS, *Apothegmata*, s. 30; JERONÝM, *Dobré vlivy*, s. 118.

34 Otec Hieronym mal vo zvyku na záver listov pre bratov z opátstva, ktorých duchovne alebo intelektuálne viedol, pripájať úryvky z rôznych duchovných textov.

35 JERONÝM, *Dobré vlivy*, s. 121-132.

gustínom (ktorého nazýval pesimistom) alebo sv. Pavlom.³⁶ Odporúčal spívanie si vlastnej antológie obľúbených pasáží z prečítanej literatúry. To aj sám robil. Úryvky skrášľoval ilustráciami a kresbami. Okolo roku 1979 za približne rok napísal takto dva esteticky pozoruhodné zošity výpiskov. Opát zo Sept-Fons, otec Patrik, v roku 2015 poznamenal, že aj toto dielo dosvedčuje Hieronymovu typickú vlastnosť, a síce, duchovnú noblesu.³⁷ Jeho schopnosť pekne písať využívala aj komunita. Napríklad konvršovi bratovi Jakubovi (†1953), ktorého obdivoval pre jeho duchovný život i keď ničím z ľudskej perspektívy nevynikal, prepísal (modlitebné) invokácie.³⁸ Jednu z tém, ktorej sa otec Hieronym venoval predstavuje kresťanská láska. Akcentoval, že sa jedná o lásku nepatriacu k prirodzenosti človeka a lásku, ktorú prirodzenými silami získať nie je možné.³⁹ Vďaka zaznamenaným spomienkam spolubratov otca Hieronyma je známe, že hovoril zriedkavo a o sebe skoro vôbec. V komunite iných nekritizoval ani neodsudzoval a v zásade komunikoval v prvom rade o viere.⁴⁰ Nevyhýbal sa fyzickej práci. Pracoval v sade opátstva a zvykol v záhradách kosť trávu.⁴¹

Kresťanský intelektuál, trapistický mních, katolícky kňaz, duchovný vodca a učiteľ filozofie Hieronym Kiefer zomrel ráno 29. januára 1985 v ošetrovni v obci Diou, deň po sviatku sv. Tomáša Akvinského.⁴²

Kritické postoje

Otec Hieronym sa vo svojej spisbe primárne vonkoncom nevenuje kritike pomerov v (kontemplatívnych a mníšskych) reholiach alebo katolíckej cirkvi. Napriek tomu sa komentárom i v tejto oblasti nevyhol, čím sa ponúka priestor na historické bádanie pomerov duchovenstva alebo cisterciánskeho rádu (na základe týchto menších, no zaujímavých fragmentov jeho diela). Možno uviesť niekoľko príkladov. V úvahe z roku 1958 vyjadruje, že francúzskym mníchom a rehoľníkom hrozí nebezpečenstvo nedostatku duchovnosti. Vychádzajúc z vlastných skúseností dochádza k záveru, že pomery v rádoch nútia každého, kto by chcel skutočne žiť autenticky podľa reguly, stať sa členom takzvaného podzemia. Jedná sa o pomyselný pojem otca Hieronyma. Predstavuje interný duchovný svet jednotlivcov, v ktorom sa rehoľník žijúci v kláštore má usilovať byť neovplyvňovaný zbytočnými

36 LAURAS, *Apothegmata*, s. 54, 57.

37 HIERONYM, *Žeravé uhlíky*, s. 6.

38 JERONÝM, *Předzpěv k Andělskému pozdravení*. Praha 2018, s. 40.

39 Porovnaj JERONÝM, *Možnosti a melodie*, s. 28; HIERONYM, *Žeravé uhlíky*, 15-26.

40 JERONÝM, *Dobré vlivy*, s. 75; LAURAS, *Apothegmata*, s. 38.

41 LAURAS, *Apothegmata*, s. 69.

42 Podrobnejšie informáciu ku koncu jeho života viď v BERNET, *Père Jérôme*, s. 587-595.

činnosťami a inšpiráciami, ktoré by mu duchovne škodili a odvádzali by ho od pravosti a zmyslu rehoľného života. Inými slovami podľa Hieronyma ide o skrytý (pokorný) protest.⁴³ Kríza neobišla ani opátstvo Sept-Fons. V roku 1975 otec Hieronym bratovi Patrikovi, o ktorého intelektuálnu a duchovnú formáciu sa staral napísal: „V rehoľníom živote zavládol chaos, dekadence, malomyslnosť. Takový je výsledok moderného myslenia, ktorému sme otvorili dvere...zvyšujeme, že zmatek je všude.“⁴⁴ Ešte v 50. rokoch v súvislosti s podzemím píše, že liturgia sa v mnohých kláštoroch mení na „bezduchú mániu“⁴⁵. Otec Mikuláš s odstupom času zhodnotil, že z cirkevnej krízy vzniknutej v období 2. vatikánskeho koncilu (ktorá podľa neho viedla k spochybňovaniu kontemplatívneho života a jeho ideálov) sa Sept-Fons vyslobodilo v 80. rokoch. Na druhej strane počas druhej polovice 70. rokov otec Hieronym konštatoval, že úpadok v rádoch a medzi kňazmi potrvá ešte asi sto rokov.⁴⁶

V liste bratovi Františkovi zo 16. apríla 1972 píše o rozšírenej nespokojnosti v myšliach mnohých mníchov. Upozorňuje, že do týchto radov patriť určite nechce.⁴⁷ Neuspokojuje sa ani s úpadkom medzi cisterciánmi (teda i vo vlastnom rehoľnom ráde). Dekadentné stavy pripisuje ústupkom v kontemplatívnom živote a nedostatočnej mariánskej zbožnosti. V duchovnom spise o modlitbe „Zdravas Mária“ z roku 1975 vyzýva k obnove zašlej krásy cisterciánskeho rádu⁴⁸ na základe obnovy živej úcty k Matke Božej. Podľa neho je práve modlitba k nej ideálnym spôsobom na to, ako sa stať kontemplatívnym mníchom.⁴⁹ O modernej teologickej vede sa otec Hieronym

v roku 1974 vyjadril ako o fantazírovaní.⁵⁰ Neuspokojoval ho ani pohľad na štatistiky vykazujúce sekularizáciu spoločnosti.⁵¹ V jednej práci (s vysvetlením) taktiež upozornil na kontaminovanie kresťanskej viery východnými náboženstvami (filozofickými smermi).⁵²

Zaujímavé sú zmienky o pohľadoch otca Hieronyma na tzv. charismatickú obnovu,⁵³ ktorá vychádzajúc z protestantského prostredia a letničného hnutia, sa začala aj v katolíckej cirkvi šíriť po Druhom vatikánskom koncile.⁵⁴ Vo svojich listoch sa témy dotkol len niekoľkokrát a okrajovo. Raz,

štancovať, zatiaľ čo v útokoch na mariánsku zbožnosť videl (implicitné) šírenie ateizmu. Vzťahu mariánskej úcty, resp. kultu a ateizmu sa venoval v spise Srdce proti ateizmu zo 60. rokov 20. storočia. HIERONYM, Žeravé uhľíky, s. 139–143.

50 JERONÝM, Žit, žit, s. 49.

51 HIERONYM, Žeravé uhľíky, s. 69; LAURAS, Apofthegmata, s. 32; V júli 1984 bratovi Samuelovi povedal, že rozšírenie sledovania televízie poznačilo mnohých kňazov a odpútalo ich od života modlitby. Začali jej podľa neho venovať až príliš veľa času. LAURAS, Apofthegmata, s. 45.

52 JERONÝM, Žit, žit, s. 64–65.

53 Klasické turičné, respektíve letničné alebo pentekostálne hnutie vzniklo na počiatku 20. storočia v Kansase v USA v protestantskom prostredí na biblickej škole založenej metodistickým kazateľom Ch. F. Parhamom a pod jeho vedením. V roku 1925 v Spojených štátoch existovalo okolo 40 letničných konfesií. Katolícka charismatická obnova taktiež vznikla v USA, keď v druhej polovici 60. rokov 20. storočia skupinka študentov z katolíckej univerzity Duquesne v Pittsburghu inšpirovaná literatúrou o turičnom hnutí prešla „krstom v Duchu Svätom“ v spoločenstve miestnych protestantských novoturičníkov. Podobne, ako tí veriaci spod vedenia Ch. F. Parhama, aj títo vrah zažili „vylatie Ducha“ a napríklad začali hovoriť v jazykoch (tzv. glosolalia). Z danej univerzity sa táto obnova v Duchu začala šíriť ďalej. V roku 1975 sa v Ríme konal svetový (katolícky) charismatický kongres. V katolíckej terminológii sa vo všeobecnosti nehovorí o rímsko-katolíckych letničných alebo pentekostálnych spoločenstvách či komunitách. Medzi katolíckmi sa hovorí o charismatickej obnove alebo obnove v Duchu Svätom. Veriaci v USA, ktorí sa v 60. rokoch zaslúžili o založenie katolíckej charismatickej obnovy, si dobre uvedomovali svoje prepojenie na klasickú letničnú spiritualitu a učenie. Zato vo všeobecnosti ostali verní katolíckej cirkvi. Nie je vhodné označovať prívržencov hnutia len ako „charizmatikov“, pretože nie každý človek, vrah obdarený určitou charizmou, je účastníkom tejto obnovy. Typickou črtou charismatických spoločenstiev a ich spiritualitu je zameriavanie sa na nadprirodzené dary Ducha Svätého – takzvané charizmy (napríklad dar modlitby v jazykoch, dar uzdravovania, dar prorokovania), spievaná modlitba chvál sprevádzaná hudbou, modlenie so zdvihnutými rukami, vkladanie rúk laikmi, verejne prednášané osobné svedectvá a iné. V katolíckej charismatickej obnove i slávenie Eucharistie. V evanjelických a charismatických cirkvách sú časté (popri fyzickom a emocionálnom zapojení modliacich sa) aj rôzne telesné pády. Katolícka cirkev ich nepovažuje za adekvátne a Bohom inšpirované. SULLIVAN, Francis A. Charizmy a Charismatická obnova. Biblická a teologická štúdia. Bratislava 1998, s. 51–62; VRABLEC, Jozef. Radosť v Duchu Svätom. Zvolen 2009, s. 62–79; SLANINKA, Leopold. Oživujúce vanutie Ducha Svätého. Trnava 2011, s. 19–24.

54 Niektoré katolícke spoločenstvá a praktiky v rámci charismatickej obnovy boli kritizo-

43 HIERONYM, Žeravé uhľíky, s. 190–198; Kráčanie s duchom aktuálnej doby považuje za neprimerané. Prvoradé má byť konanie v súlade s vôľou Boha. HIERONYM, Žeravé uhľíky, s. 243; Otec Hieronym mal v úcte zvyky a tradície cisterciánskeho rádu. V roku 1975 písal bratovi Mikulášovi v spomienkach, že mu je ľúto vytratenia sa gesta úklonu hlavou pri spomínaní mena Ježiš a Mária v každodennom živote komunity. JERONÝM, Dobré vlivy, s. 160–162.

44 JERONÝM, Dopisy bratru, s. 72.

45 HIERONYM, Žeravé uhľíky, s. 192; Pomery v Sept-Fons v období, keď vstúpil do kláštora, opisoval Hieronym ako veľmi poctivé, až takmer vzorné. JERONÝM, Dobré vlivy, s. 33.

46 Písal, že bude nutné počkať na celkom novú generáciu, ktorá sa zaslúži o vnútornú obnovu. Pretože tí, ktorí „dovolili, aby se koryto řeky vyprázdnilo, je nenaplní. A ti, kteří ztratili cestu, už ji nenajdou.“ JERONÝM, Dopisy bratru, s. 113.

47 HIERONYM, Žeravé uhľíky, s. 130.

48 Dňa 12. marca 1984 spomínal páter Hieronym Kiefer bratovi Samuelovi jednu (bližšie nemenovanú) rehoľu vo Francúzsku, ktorej jedna generácia, podľa jeho tvrdenia, ten nasledovnej nič neprenehala. LAURAS, Apofthegmata, s. 33.

49 JERONÝM, Předzpěv k Andělskému, s. 19–20; Otec Hieronym zaujal asertívny postoj voči tým, ktorí sa stavali proti modlitbe ruženca. Od nich a ich názorov sa navrhoval di-

keď písal o cirkevnej náuke a Eucharistii. Tu zdôraznil, že akékoľvek osobné názory v tejto veci sú fakticky celkom indiferentné,⁵⁵ pretože neexistujú dve náuky – dve pravdy o Eucharistii „Jedna, ktorou definoval Tridentský koncil, a druhá (nekatolícka – pozn. O. Š.) o niž sa pravě diskutuje v časopise, ktorý pravidelne odebírate, alebo ve vašem společenství, jehož členové obdaření charismaty přece dokáží promlouvat tak zasvěceni.“⁵⁶ V roku 1971 písal v liste spolubratovi Mikulášovi, že kláštorne spoločenstvo ako aj kresťanský (pokoncilový) svet riskujú nákazu modernými fenoménmi a prúdmi. Konkrétne relativizáciou kréda a anti-intelektualizmom.⁵⁷ Voči novinkám a modernizmom odporúča mať určitú zdravú nedôveru a preverovať ich akosť.⁵⁸ V roku 1974 v tomto kontexte písal bratovi Patrikovi, že viere náboženské hypotézy a relativizmus neprosievajú, ale škodia. Pravdy viery si podľa neho vyžadujú nedotknuteľnosť a nemennosť.⁵⁹

Otec Mikuláš koncom 80. rokov spomínal na stretnutie otca Hieronyma s kňazom z istého spoločenstva, ktorý sa podujal presvedčať mníchov, aby sa zapojili do charizmatického hnutia. Podľa pamätníka išlo o čas uvoľnenia, kedy boli vyvíjané veľmi intenzívne tlaky na kláštory (vrátane mníšskych), aby sa otvorili tejto novej spiritualite. Rozhovor vraj Hieronyma

vané pre sympatie voči nekatolíckym cirkvám, prílišné kladenie dôrazu na charizmy, údajný sentimentalizmus, hlučnosť alebo absentovanie mariánskej zbožnosti. O charizmách v katolíckej cirkvi aj za čias otca Hieronyma pretrvávalo teologické učenie, že môžu byť zneužití diablom. To vystihuje jeden dobový text (odobrený cirkevným imprimatúrom): „V prvej Cirkvi Duch Svätý posväcujúcou milosťou prebývajúcí v kresťanoch, prejavoval sa pri mnohých veriach zvláštnymi, mimoriadnymi darmi a javmi, tzv. charizmami, rozdielnymi od vnútorných milostí. Charizmy sú určené nie tak na dobro jednotlivcov, ale skôr na zveladenie celej Cirkvi. Nimi Boh dáva najavo, že Cirkev je naozaj jeho dielom. Pravda, tieto dary boli aj v istom zmysle nebezpečné, lebo Satan a zlí jednotlivci ich zneužili ako závoj svojich klamstiev.“ PORÚBČAN, Štefan (ed.). Skutky a listy apoštolov. Rím 1968, s. 192; Vo Francúzsku roku 1973 vznikla (rímskokatolícka) charizmatická Komunita Blahoslavenstiev. Jej predstavitelia explicitne deklarovali, ako podstatný je pre nich duchovný vzťah s Pannou Máriou. PHILIPPE, Jacques. V škole Ducha Svätého. Liptovský Mikuláš 2012, s. 55–56.

55 Katolícka viera (a cirkevná náuka) podľa neho predstavuje jeden nedeliteľný celok, z ktorého si nemožno selektívne vyberať podľa potreby. JERONÝM, Žit, žit, s. 48–49.

56 JERONÝM, Žit, žit, s. 49; Vo väčšine svojich textov vystupuje a píše zmierlivo a pokojne. V tomto kontexte zaujal nekompromisné stanovisko. „Tady platí: všechno nebo nic. Buď člověk přijme víru tak, jak ji formuluje Kristova církev, a přijme ji celou, pak je křesťanem – nebo víru nemá.“ JERONÝM, Žit, žit, s. 49.

57 JERONÝM, Dobré vlivy, s. 31.

58 Spoločenosti tej doby páter Hieronym pripísal naivnú dôveru voči všetkému novému. JERONÝM, Žit, žit, s. 49–50.

59 JERONÝM, Dopisy bratru, s. 62–64.

vyčerpal, ale vôbec ním nepohol.⁶⁰ Kňaza nekritizoval, no poznamenal, že týmto smerom sa nikdy nevydajú⁶¹ a že modlitba by nemala mať ľubovoľné prejavy.⁶² Dodal, že tendencie k telesnému uvoľneniu a určitej spontánnosti pri modlitbe spôsobia medzi prívržencami hnutia povrchné nadšenie, kvôli ktorému skončia až pri fádnych výstrelkoch.⁶³ Hovoril, že praktiky modlenia sa v charizmatickej obnove môžu spôsobiť pád do extrémov. Prirovnal to k striktnosti pravidiel jestvujúcich od čias rekatolizácie.⁶⁴ Bol si istý, že správny vzťah s Bohom v duchovnom živote neprebúda vášne a neprivádza k (svetským) rozkošiam.⁶⁵

Na záver

Otec Mikuláš poznamenal, že svojmu učiteľovi otcovi Hieronymovi „vďačí za všetko.“⁶⁶ V tejto súvislosti sa už všeobecne (aj) otcovi Hieronymovi pripisuje rozkvet kláštora Notre-Dame de Sept-Fons v súčasnosti. Po jeho smrti mal kláštor noviciát plný mladých mužov.⁶⁷ V roku 1980 bol za opáta Sept-Fons zvolený (otcom Hieronymom formačne vedený) brat Patrik Olive (nar. 1947). Tento post zastáva dodnes. Na začiatku 21. storočia mnisi zo Sept-Fons založili dcérsky kláštor v Novém Dvoře v Čechách. Jeho prvým

60 Stúpenec charizmatického hnutia kardinál Léon-Joseph Suenens (1904–1996) vnímal šancu nahradiť miesto vymierajúcej tradičnej ľudovej zbožnosti (ruženec, križové cesty, modlitby breviára a pod.) spontánnou modlitbou, ktorá sa praktizovala v rámci charizmatickej obnovy. Otec Hieronym sa práve naopak tejto „vymierajúcej“ zbožnosti a kontemplatívnej modlitby pridŕžal. Neosvojil si názor, že Duch Svätý so svojimi charizmami prišiel do katolíckej cirkvi od turičnikov a protestantov. SLANINKA, Oživujúce vanutie, s. 44, 71.

61 LAURAS, Apofthegmata, s. 102.

62 JERONÝM, Umění naslouchat, s. 19–20; Hieronym Kiefer nepatril k vyznávačom mi-enky, že v náboženskom živote je dôležitá láska (vzťah) a poznanie i vedomosti majú minimálny význam. Vyjadril presvedčenie o ich rovnocennosti. Porovnaj JERONÝM, Žit, žit, s. 48; Vyjadrenie o intelektuálnych danostiach ľudí pozri v LAURAS, Apofthegmata, s. 35–36.

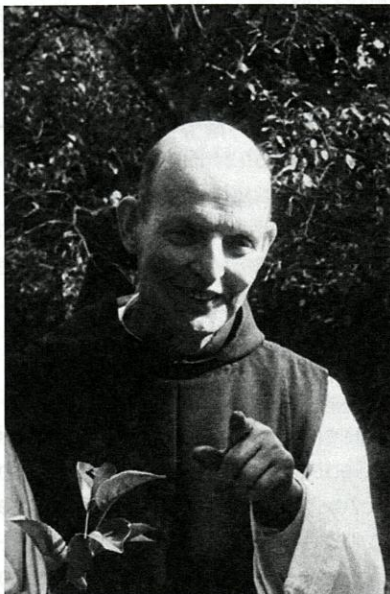
63 JERONÝM, Umění naslouchat, s. 19–20; JERONÝM, Možnosti a melodie, s. 95.

64 V liste bratovi Patrikovi z 1. januára 1975, pri príležitosti jeho večných sľubov Hieronym písal: „Někteří lidé si myslí, že našli nový zdroj inspirace a horlivosti ve vnitřní vládě Ducha svatého, která má být hnací silou a nový zdroj života umdlévající víry. Nešťastné na tom je, že Ducha svatého chápou jako všemohoucí zdroj změn a nových věcí. Takového ducha nám ale Pán nepřislíbil. Naopak pravil: ‘Duch, kterého vám pošlu, nebude hovořit svými vlastními slovy, ale řekne vše co slyšel...’, a tak upevní učení božského Mistra. Bůh neposílá ‘Ochránce’ a ‘Utešitele’ lidem, kteří nechtějí být spoutáni žádnou povinností, ale posílá ho naopak věřícím, kteří musí pro svou věrnost bojovat a trpět.“ JERONÝM, Dopisy bratru, s. 73.

65 JERONÝM, Dobré vlivy, s. 52.

66 JERONÝM, Dobré vlivy, s. 1.

67 LAURAS, Apofthegmata, s. 75.

Otec Jeroným je v Česku i na Slovensku hojně překládaným autorem

priorom a následne opäť sa stal Dom Samuel Luras, bývalý žiak otca Hieronyma a novic otca Mikuláša.⁶⁸ Teológia a dielo otca Hieronyma nezaznamenala svoj vplyv len v prostredí kláštorov Sept-Fons a Nový Dvůr. Duchovnú autoritu predstavuje v širšom monastickom svete.

V osobnom prežívaní viery otca Hieronyma mala dôležité miesto mariánska zbožnosť a úcta. V spise Srdce proti ateizmu vyjadril presvedčenie, že obľúbenou modlitbou tých najväčších svätcov je práve ruženec.⁶⁹ Sám sa venoval primárne verbálnej (preferoval invokácie a ruženec) a kontemplatívnej modlitbe. Tieto spôsoby (vrátane adorácie) bratom odporúčal s vierou, že len vďaka nim sa dá dosiahnuť cieľ mníšskeho života.⁷⁰ Dve hodiny denne

praktizoval Lectio divina (t.j. rozjímané čítanie Biblie). Modlitba bola jeho ideálom a jeho remeslom⁷¹. Veľa času trávil kľačiac v kostole. Najmä v tejto pozícii sa modlil.⁷² Napríklad na načerpanie kresťanskej lásky odporúčal päťtisíc hodín modlenia sa na kolenách.⁷³

V neposlednom rade možno otca Hieronyma označiť za neverejného posudzovateľa pomerov v katolíckej cirkvi. Svoje sklamanie a názory (vyprofilované v tichu a skrytosti kláštora) len niekoľkokrát spomenul v súkromnej

68 Samuel Luras mal otca Hieronym istý čas aj za spovedníka. LAURAS, Apofthegmata, s. 26.

69 Taktiež píše: „...velcí ctitelé růžence jsou pilíři křesťanstva.“ JERONÝM, Dopisy bratru, s. 36.

70 JERONÝM, Možnosti a melodie, s. 48; V duchovnom živote vyzdvihol vôľu na rozdiel od citu. „Modlitba, ve které člověk pokračuje, i když pramen jeho citů a tužeb vysychá, je opravdu úžasným úsilím. Úžasná je lidská trpělivost tváří v tvář Božímu mlčení. Úžasný je člověk hledající lásku, která zůstává skryta a která jako by se ani nechtěla projevit. Úžasný je kulhavý chudák, který neopouští Všemohoucího a snaží se s Ním udržet krok.“ JERONÝM, Možnosti a melodie, s. 47.

71 JERONÝM, Dopisy bratru, s. 14.

72 JERONÝM, Možnosti a melodie, s. 99, 107.

73 HIERONYM, Žeravé uhlíky, s. 18.

listovej korešpondencii.⁷⁴ Vždy ostával verný rehoľným a cirkevným predstaveným.

Predstaviteľ Školy Annales Fernand Braudel zvykol svojim študentom prízvukovať, že historik nemá veriť, že najvýznamnejšími osobami dejín sú tí hluční, ale naopak tí tichí – mlčanliví. Toto kritérium Hieronym zo Sept-Fons splnil.

Ondrej Šály

Študent prvého ročníka magisterského študijného odboru História na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Zameriava sa na cirkevné dejiny, genealógiu a históriu skla. Je členom britskej The Association for the History of Glass.

74 Bratovi Patrikovi v deň jeho večných sľubov napísal: „Stejně jako Vy dnes, i já jsem před čtyřiceti lety na krásny pergamen napsal, podepsal a pak veřejně přečetl svůj slib. Ptám se však: mají Vaše a moje řeholní sliby stejný smysl? Vždyť v době mezi Vaším a mým zasvěcením kyselina relativizmu pozvolna rozpouštěla řád myšlení v hlavách církevních i řeholních představitelů.“ JERONÝM, Dopisy bratru, s.70.

Jedna vánoční koleda

Jan Lukáš

Je ještě mnoho jiného, co Ježíš učinil; kdyby se mělo všechno dopodrobna vypsát, myslím, že by celý svět neměl dost místa pro knihy o tom napsané. J 21,25

Teče voda, vodička¹

(1) Teče voda, vodička, vodička,
vodička studená.

Tam se myjvala, myjvala
panenka Maria.

A když se humyjla, humyjla,
hned na břeh vyklekla.

Jak na břeh vyklekla, vyklekla,
syna porodila.

(5) *Jak se syn narodil, narodil,
hned k matce promluvil:*

Chceš-li, matko, chceš-li, chceš-li,
já tě ryby nalovím.

Ty chceš ryby lovit, lovit
a neumíš chodit.

Ty mi, matko, nevěříš, nevěříš,
že já jsem Pán Ježíš.

Chceš-li, matko, chceš-li, chceš-li,
já tě višni načesám.

(10) Ty chceš višně česati, česati,
a nehumíš a lízt.

Ty mi, matko, nevěříš, nevěříš,
že já jsem Pán Ježíš.

Já jsem stvořil celý svět, celý svět,
i ten drobný dobytek.

Já jsem stvořil včeličky, včeličky,
i ty hříšný dušičky.

Já jsem stvořil nebe, nebe,
i matičko i Tebe.

(15) Ty mi, matko, nevěříš, nevěříš,
že já jsem Pán Ježíš.

Teče voda, vodička je poměrně málo známá koleda, s níž se dnes nemá běžný člověk, jedině snad s výjimkou publikací Pavla Jurkoviče, šanci sekat. (Patrně ji nebo některou její variantu, však zaznamenal již K. J. Erben. Je známo, že písně neznají hranice, a tudíž není překvapením, že podobná koleda byla zapsána do Sušilovy sbírky na několika místech na Moravě. Za výchozí text v tomto případě však volíme český, jelikož se jeví jako nejkompatnější). Přesto, anebo právě proto má velice pozoruhodný text, který nám dovoluje nahlédnout do světa lidové zbožnosti, který byl možná bohatší, než bychom čekali.

Je jistě pozoruhodné, kolik tvořivosti vzbudily dvě docela kusé zprávy o Ježíšově narození v Matoušově a Lukášově evangeliu. Písně popisující události bezprostředně předcházející a písně popisující scénérii jesliček tak dokonce vytvořily vlastní samostatný žánr. Naše vánoční píseň však tematikou poněkud přesahuje rámec běžné kolední písně, a to hlavně z toho důvodu, že čerpá prvky i mimo biblickou tradici, ale dokonce z tradice apokryfů.²

Písnový text není ze začátku ničím výstřední, ačkoli ani v biblickém podání nenacházíme zprávy o tom, že by Panna Maria porodila na břehu po koupeli. Poté ovšem přijde pátá sloka (vyznačeno v textu), která se od vánočního příběhu, jak je vylíčen v evangeliích, liší již dosti zásadně. Jedná se o popis zázraku, který sice v Bibli nenalezneme, ale můžeme ho znát například z Koránu. Ve 3. sůře ve verši 41/46 zvěstují andělé Marii o Ježíši: A bude mluvit s lidmi již v kolébce i jako dospělý a bude patřit mezi bezúhonné.³ Daleko plastičtější obraz této události včetně Ježíšovy řeči nám podává 19. súra, verše 24 až 26:

I zavolal na ni zpod jejích nohou: „Nermut se, vždyť Pán tvůj dal pod tebou téci říčce plynulé, a zatřes kmenem palmy nad sebou a spadnou k tobě datle čerstvé a uzralé! Jez a pij a buď myslí radostné! ...“⁴

Zde již spatřujeme jistou podobnost s textem naší koledy, setkáváme se tu jak s mluvícím novorozencem a vodním tokem, tak s ovocem rostoucím na stromě. Není zcela jasné, zda od Mariiných nohou volá novorozený Ježíš, nebo anděl; setkáme se ještě s obojím pochopením. Jak je tato podobnost možná? Odpověď na tuto otázku nám poskytuje komentář českého

1 JURKOVIČ, Pavel, ed. Andělé v oblacích prozpěvují: kniha vánočního zpívání a muzicírování [hudebnina]. Praha: Grafoprint-Neubert, 1996. 163 s. ISBN 80-85785-45-5. s. 154/155

a JURKOVIČ, Pavel. Vánoce [hudebnina]. Praha: Muzikservis, 1998. 54 s. ISBN 80-86233-05-7. s. 8t

2 apokryf – z řeckého ἀπόκρυφος (skrytý, zahalený), v křesťanském kontextu jsou tímto termínem rozuměny texty sice náboženských spisů, které si činí nárok na posvátnost, avšak nepřijaté do biblického kánonu.

3 Korán. Překlad Ivan Hrbek. Vyd. celkem 6., V tomto překladu a v Odeonu 2. Praha: Odeon, 1991. 794 s. Živá díla minulosti; Sv. 63. ISBN 80-207-0444-2. 3,41/46

4 tamtéž, 3, 24–26

překladatale Koránu, Ivana Hrbka. Podle něj je řada rysů tohoto vyprávění paralelní s 20. kapitolou Pseudo-Matoušova evangelia.⁵

Jak je však možné, aby obrazy z nekanonické literatury mohly proniknout do české lidové písně, zvláště v případě, že hluboko do 20. století nebyly ani dostupné v češtině?⁶ Jako odpověď se nabízí skutečnost, že ačkoliv byly apokryfní spisy církvi od 4. století vytrvale pronásledovány a ničeny, tak přinejmenším evangelia dětství jako například Protoevangelium Jakubovo aj., přestože stojí mimo kánon a přes svou naivitu a masivní líčení zázraků, byla nejhoršího ušetřena. Představovala jakési méně závazné doplnění tradice, nevzdorující ortodoxii. Daleko menší tolerance pak panovala k dílům s gnostizující tendencí. A tak se mohla jistá skupina apokryfů těšit zájmu opisovačů v klášterech a oblíbě u lidových vrstev. Je stejně pravděpodobné, že některá vyprávění časem zlidověla tak, že je znali i duchovní nevěhající se o ně podělit, jak dokazují pašijové hry z Podkrkonoší, ze kterých byla později zkomponována slavná Komedie o umučení a slavném vzkříšení Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista.⁷ (Jednu z důležitých předloh tu tvoří Nikodémovo evangelium, především jeho líčení sestupu do pekel).

Tímto snad bylo do určité míry podáno vysvětlení původu textu páté až desáté sloky koledy Teče voda, vodička. Zbývajících pět slok, co do obsahu, pak už není ničím skandálním, s čím by se pravověří dostávalo do střetu. Co je ovšem zarážející, je forma, tedy kdo, jak a ke komu tyto repliky pronáší. V případě posledních pěti slok se jedná o promluvu Ježíška k Marii. A celá jeho řeč je vlastní epifanie, která působí velmi paradoxně, protože novorozeně o sobě prohlašuje, že je vládce a stvořitel světa, zahrnuje v to i osobu, která ho teprve před pár okamžiky povila. A protože se deklaruje jedině jako stvořitel a pán, ne jako spasitel a vykupitel, působí toto jeho paradoxní skandální odhalení minimálně trochu gnosticky, jako když zasvěcuje a uvádí matku do ohromujícího mystéria. Jaký asi musel být Mariin údiv? Vzdáleně by nám tato apokalypsis (tj. odhalení) mohla evokovat příběh z Kršnova dětství, kdy Jašóda k svému velkému překvapení spatřila v ústech chlapce Kršny celé univerzum. Tím samozřejmě nechceme tvrdit, že by tyto dva příběhy byly na sobě nějak závislé, jedná se jen o návrh, jak ilustrovat děj a situaci, která se před námi rozprostírá v jedné polozapomenuté písni.

Když provedeme shrnutí, můžeme naši koledu rozdělit na tři části, každou

5 tamtéž, s. 675

6 MERELL, Jan. Starokřesťanské apokryfy. V Praze: Vyšehrad, 1942. 41 s., s. 10

7 KOPECKÝ, Jan. Komedie o umučení a slavném vzkříšení Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967. 221 s.: il. Hry.

po pěti slokách. Celé líčení je velmi stručné a prostředí a předměty v něm situované jsou popsány velmi abstraktně a stroze. Spíše se o jejich přítomnosti dovídáme jedině tím způsobem, že se k nim nějak vztahují jednající postavy. První část je pásmo vypravěče, v níž jsme uvedeni do děje. Panenka Maria se koupe ve studené tekoucí vodě, vystoupí na břeh a porodí. Následuje druhá část, uvedená posledním vstupem vypravěče, jímž je pátá sloka. Zde začíná část charakterizovaná dialogem mezi Ježíškem a Marií, v němž novorozenec nabízí posloužit matce rybolovem, načež je jí odbýván. Vzápětí opakuje svou nabídku, tentokrát ohledně sběru ovoce, odmítnutí se reprodukuje. Potřetí, jak bychom v zájmu gradace možná čekali, není nabídka učiněna, namísto toho přichází poslední část, rámovaná z obou stran slovy: Ty mi, matko, nevěříš, nevěříš, že já jsem Pán Ježíš. V mezích těchto dvou slok o sobě nově narozené dítě prohlásí, kým je, tedy tvůrcem světa, nevyjímaje ani věci docela nepatrné, jako včeličky, ani ty veliké, jako nebe. Nakonec pak to, co Ježíšek stvořil, nevyjímá ani panenku Marii. Na konci znovu zopakuje svou laskavou výtku zpozdlé matce. Jestli Ježíškova argumentace padla na úrodnou půdu a Maria se poučila, se už nedovídáme.

Další varianty

Všechny následující verze této písně se nacházejí v Sušilově sbírce pod číslem 28.

Snídání panny Marie⁸ (z Polanky Vsacké, dnes Valašská Polanka)

(1) Prýščí se studená vodička z kameňa,

A v ní se umývá panenka Maria.

A jak se umyla, na březek stúpila,

Na březek stúpila, syna porodila.

Synáčku můj milý, já bych už snídala,

Já bych už snídala rybičky z Dunaja.

Shov milá matičko, až ti jich nalovím.

Z ledu oheň složím, tobě jich přistrojím.

(5) Synáčku můj milý, jak by's jich nalovil,

Z ledu oheň složil, dy se's dnes narodil?

Ty toho, matičko, ty toho nevěříš?

8 SUŠIL, František. Moravské národní písně s nápěvy. Brno: K. Winiker, 1853. s. 34–35.

A já sem syn Boží, já sem všechno stvořil.
 Já sem stvořil nebe i matičko tebe,
 Ty ptáčky na horách, rybičky ve vodách.
 Ten dobrý dobytek lidom na užitek,
 To drobné kamení lidom na znamení.
 Nestvořil sem horšího jako ty prsteně,
 Jako ty prsteně, ty drahé kameně.
 (var. Nestvořil sem horšího jako ty peníze,

The Cherry Tree Carol (zdroj: <http://2.bp.blogspot.com/.../s1600/CherryTree09Art.jpg> [cit. 22. 11. 2018])

Lidé se jim radují, na duši nedbají)
 (10) Šla panenka Maria cestú nedalekú,
 Potkala děťátko malé neveliké.
 Ptám se tebe děťátko, kde's růžičky vzalo?
 „V tej zahrádce rajskej tam růžička roste.

Tam je růžička milá červená a bílá,
 Jdi sobě jí natrhat, panenka Maria.“

Srovnáme-li výše psanou píseň s písní předchozí, všimneme si rámcové shody obou, ale i jejich rozdílu a celkově větší souvislosti příběhu té první. Na začátku i druhý uvedený písňový text hovoří o tekoucí chladné vodě a velmi záhy přejde ke koupeli Panny Marie, na což potřebovala kvůli opakování slov česká varianta další sloku. I přes odlišný dialekt se obě verze shodují i v tom, co následovalo, tedy výstup na břeh a porod. Nyní však nepřichází oslovení od novorozence, ale od matky, která sděluje, že by ráda k snídani pojedla rybu. Z toho, že ve druhém textu se hovoří o snídání, můžeme usuzovat na čas, kdy se celá scéna odehrává; tato informace v české písni chybí. Ačkoliv Dunaj Moravou neprotéká, figuruje velmi často v moravské lidové písni a stává se jménem takřka pro jakýkoliv vodní tok. Proto nás nesmí překvapit, setkáme-li se s ním i zde. Geografické znalosti našich předků sice nebyly nijak závratné, avšak i tak působí umístění Dunaje v krajině judské trochu zvláště, uvážíme-li, že o řece Jordán se může docela snadno doslechnout každý návštěvník bohoslužeb. Nabízí se vysvětlění, že fakticita tu vyklidila pole poezii.

Ve čtvrté sloce odpovídá Ježíš matce nikoli už nabídkou, ale pobídkou, aby

počkala, než naloví ryby a rozdělá oheň z ledu. Druhý jmenovaný zázrak tak nahrazuje česání višní z první písně, dvojice zázraků však zůstává zachována. Zázrak s rozděláním ohně z ledu je patrně domácí provenience, vzhledem k tomu, jak často se v Bibli s ledem setkáváme (třikrát v knize Jób). Dále děj běží obdobně jako u verze předchozí, jen s rychlejším spádem až do osmé sloky. Devátá sloka a její varianta sice myšlenkově navazují na výčet stvořených jsoucen, ale jedná se o jakýsi jeho závěr a omezení. Nestvořil sem horšího... představuje do textu naroubovanou moralitu, která od příběhu, který se rozehrál na říčním břehu, odvádí mysl recipientů někam do říše eticko-ekonomických vztahů. Desátá až dvanáctá sloka potom zcela postrádají návaznost k předcházejícímu ději a začínají novou epizodu. Panna Maria se ubírá cestou, na níž potká malé, (a tudíž) neveliké děťátko, o kterém můžeme velmi matně usuzovat, je-li to Ježíšek,⁹ nebo některý blíže neurčený anděl. Vzhledem k porušenosti narativu se zdá, že závěrečné tři sloky patřily původně k jiné písni, snad odkazující k nanebevzetí Panny Marie, soudě podle výzvy děťátka, aby si šla natrhat růže do rajskej zahrady.

Celkově však v osmi slokách této koledy nalézáme to, co v koledě české. Ovšem s tím, že je zde pro stručnost oslabena dialogičnost, již se vyznačuje český protějšek písně. Látka, která je zde navíc, v případě deváté sloky souvisí s „původním“ tvarem písně jen okrajově a v případě desáté až dvanácté sloky představuje jakýsi přívěsek, přešlý sem nejspíše z jiné písně.

Jiné čtení¹⁰

(1) Vím já studnu srúbenú, kamením dláženú,
 A co sa v ní umyla panenka Maria.

A jak sa v ní umyla na kamýnek sedla,
 Na kamýnek sedla, syna porodila.

Porodila, umyla, do plének vinula,
 V plenky obvinula, v jesle položila.

Jala mu spívati o šesteré žalosti,
 O šesteré žalosti, o sedmé radosti.

9 Tedy buďto Ježíš v jinošském věku, nebo Ježíšek jako entita na Ježíši poměrně nezávislá, věčný chlapec, který přináší vánoční dárky.

10 tamtéž s. 35

(5) Hulaj belaj můj synu, už bych já snídala,
Už bych já snídala rybičky z Dunaja.

Shov matičko na chvíli, až ti jich nalovím,
Z ledu oheň složím, tobě jich přistrojím.

Synáčku můj milý, jak by's jich nalovil,
Jak bys jich nalovil, dy se's dnes narodil?

Strčil ručičku do moře, ulovil úhoře,
Strčil ručičku do říčky, ulovil rybičky.

Zňal oheň na ledě, smažil rybky v medě:
To matičko snídání za tvé kolíbání.

Tato varianta téže písně, ve valašském dialektu uvedená pouze nadpisem „Jiné čtení“, přináší sevřený a souvislý příběh bez zbytečných odboček. Inovativní oproti nám dosud srovnaným verzím je lokalizace děje do stojaté vody ve studni a třetí sloka, kde je dítě obvinuto do plenek a vloženo do jeslí. Další inovaci představuje Mariin zpěv ve sloce následující. Pátá až sedmá sloka posouvají dění stejným směrem jako v písni předcházející. Zázraky jsou tady taktéž dva: zapálení ohně z ledu a ulovení ryb; schází nám zde ovšem zpráva o Ježíškově stvořitelské činnosti a výčet jím stvořených jsoucen. Namísto toho zde novorozenec místo dlouhého monologu za sebe nechá hovořit činy, když v osmé a deváté sloce beze zbytku splní, co se zavázal udělat. Poslední replika, kterou pronese Ježíšek: „To matičko snídání za tvé kolíbání.“, beze zbytku píseň uzavírá a nenechává žádné otázky nedorozumění. V tomto ohledu se nejvíce liší toto čtení od čtení uvedených výše, obě valašské verze pak mají společné, že Maria je iniciátor hovoru s Ježíškem.

Jiné čtení a pěnění¹¹ (z Leznice u Zábřeha, dnes Lesnice)

(1) A teče vodička, vodička studená,
V ní se umávala panenka Maria.

A dyž se umyla, na břeh vystópila,
Na břeh vystópila, syna porodila.

Mé mile děťátko, co jesti budeme?
Co jesti budeme, přis hora půjdeme.

Mé mile děťátko, kde's růžu utrhló,
Není hodinečka, co se's narodilo?

Pojejte pánové, pojejte vy semnó,
Postavte koníčky pod lindu zelenó.

Má milá matičko, nestaréte se nic,
Ja půjdu na ryby do vody studené.

(5) Mé milé děťátko, jak by's na ryby šlo,
Není hodinečka, co se's narodilo.

Jeli tam dvě pánové, obá zemanové
Potkali děťátko, ono růžu neslo.

V tomto čtení, sebraném tentokrát na Hané, nacházíme nám dobře známé motivy, jako je tekoucí chladná voda, koupel, výstup na břeh atd. Také v této textové variantě vychází impulz k rozhovoru od Marie, jako by čekala, že se jí dostane nějaké odpovědi. Takto děj ubíhá až do páté sloky, když tu podobně jako v první uvedené verzi Snídání Panny Marie, je příběh porušen epizodou, kdy někdo potká děťátko s růží. Připusťme, že tentokrát jde o napojení poněkud organičtější. Nově příchozí pánové tak slouží jako paralela k druhému zázraku. Česání višní nebo rozdělení ohně z ledu je zde zastoupeno trháním růže. Tuto domněnku potvrzuje, zdá se, udivená replika jezdců: „Mé mile děťátko, kde's růžu utrhló,

Není hodinečka, co se's narodilo?“; druhá udivená otázka je takto delegována z Panny Marie na dvojici neznámých jezdců, dvou příslušníků nižší šlechty. To, co se odehrává v závěrečných dvou slokách, trochu připomíná Ježíšovo působení v dospělém životě. Tedy oslovení pánů výzvou k následování, aby všeho nechali a jeli za ním. Posléze se mají vzdát i svých koní a ponechat je jejich vlastnímu osudu, aby je takříkajíc živil Bůh. To nám může evokovat například Mt 6,25; L 12,29 aj.

Další koledu vzešlou ze stejného apokryfního příběhu, což svědčí o jeho širokém rozšíření, je i anglická The Cherry-Tree Carol,¹² sebraná Francisem

¹² dostupné zde: <http://www.sacred-texts.com/neu/eng/child/ch054.htm> [cit. 26. 11. 2017]

Jamesem Childem v jeho sbírce.¹³ Tato zpracování látky vyprávějí příběh, kdy jde Marie spolu s Josefem a když procházejí zahradou se stromy obtěžkanými třešněmi, projeví těhotná Marie Josefovi své přání, aby jí a dítěti nějaké natrhal. Josef záštiplně odsekne, aby je natrhal otec dítěte, načež promluví dítě z lůna matky a přikáže stromu ohnout se. Takto si může Marie natrhat třešně do sytosti a Josef zahanben trpce lituje. V tuto chvíli může nastoupit na scénu anděl a svým zvěstováním uvést Josefa na pravou míru. To, že Ježíš je stále v mateřském lůně, nasvědčuje tomu, že by se jednalo spíše o hlas anděla.¹⁴ Poté v některých verzích následuje popis scény u jesliček, přičemž je vyzdvihována především Ježíškova chudoba. Někde následuje i časový skok do okamžiku, kdy se Marie táže Ježíška, usazeného na jejím klíně, na budoucnost. Syn jí v odpověď předpovídá své umučení a vzkříšení.

Provedeme-li srovnání 20. kapitoly Pseudo-Matoušova evangelia¹⁵ a všech dostupných textů, které zde byly použity, totiž Koránu, Teče voda vodička,

13 Child, Francis James, ed. The English and Scottish Popular Ballads: in 5 Volumes. New York: Folklore Press, 1957. 3 sv.

14 Čteme-li spolu s tímto i text Koránu, kde se ozve hlas od Mariiných nohou, jeví se skutečně, že mluvčím je anděl, nikoliv Ježíšek.

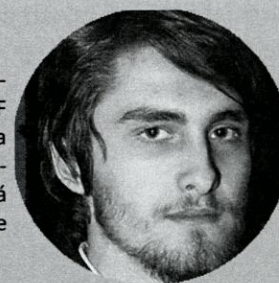
15 The Gospel of Pseudo-Matthew (From: Ante-Nicene Fathers Vol 8 1886 ed Alexander Roberts, Sir James Donaldson, Arthur Cleveland Coxe - 1886.), <http://www.gnosis.org/library/psudomat.htm> [cit. 26. 11. 2017] CHAP. 20. And it came to pass on the third day of their journey, while they were walking, that the blessed Mary was fatigued by the excessive heat of the sun in the desert; and seeing a palm tree, she said to Joseph: Let me rest a little under the shade of this tree. Joseph therefore made haste, and led her to the palm, and made her come down from her beast. And as the blessed Mary was sitting there, she looked up to the foliage of the palm, and saw it full of fruit, and said to Joseph: I wish it were possible to get some of the fruit of this palm. And Joseph said to her: I wonder that thou sayest this, when thou seest how high the palm tree is; and that thou thinkest of eating of its fruit. I am thinking more of the want of water, because the skins are now empty, and we have none wherewith to refresh ourselves and our cattle. Then the child Jesus, with a joyful countenance, reposing in the bosom of His mother, said to the palm: O tree, bend thy branches, and refresh my mother with thy fruit. And immediately at these words the palm bent its top down to the very feet of the blessed Mary; and they gathered from it fruit, with which they were all refreshed. And after they had gathered all its fruit, it remained bent down, waiting the order to rise from Him who had commanded it to stoop. Then Jesus said to it: Raise thyself, O palm tree, and be strong, and be the companion of my trees, which are in the paradise of my Father; and open from thy roots a vein of water which has been hid in the earth, and let the waters flow, so that we may be satisfied from thee. And it rose up immediately, and at its root there began to come forth a spring of water exceedingly clear and cool and sparkling. And when they saw the spring of water, they rejoiced with great joy, and were satisfied, themselves and all their cattle and their beasts. Wherefore they gave thanks to God.

Snídání panny Marie, jejich variant a The Cherry-Tree Carol, nezbývá než uznat, že nejvíce se apokryfu z počátku 7. století, čerpajícího však i z látek daleko starších, blíží právě anglická koleda. V Pseudo-Matoušově evangelii je Ježíš už novorozenec, v koledě však ještě jako nenarozené dítě v lůně rozkazuje ovocným stromům. Na druhou stranu se podání Koránu, které je na apokryfu přímo závislé, nejlépe shoduje s koledou Teče voda, vodička. Zde vystupuje dítě už narozené. Motivy, které se objevují v české koledě a v jejích moravských sestrách, jako je třeba Mariina koupel, můžeme právem považovat za projev tvořivosti neznámých domácích umělců. Obzvláště zajímavý je zázrak s rybolovem, případně s rozděláním ohně z ledu, který se vyskytuje pouze v českojazyčných textech. Mohlo by se jednat o kompilační práci autorů inspirovaných kanonickými evangelií, která by určitým způsobem předznamenávala zázračný rybolov (L 5,1–11 či J 21,1–14) už v Ježíšově dětství.

Co dodat na závěr? Snad jen, že i česká a moravská lidová hudba, uchovaná nám tradicí, nepostrádá hloubku, výpravnost ani napětí. Taktéž látky, ze kterých čerpá, nejsou nijak chudé a neomezují se jen na látky biblické nebo jen nahodilé. Obsahují v sobě i odkazy ke křesťanským apokryfům a přitom zbývá dost prostoru i na prvky původní, takže česká píseň nabývá svou jedinečnou tvářnost. Až to budí podiv, že právě tato píseň, vyrůstající z rozsáhlého podhoubí a tak bohatá na obrazy i obsahy, dnes skomírá na samé periferii zájmu, přičemž ji téměř nikdo nezná, natožpak interpretuje. Nicméně stále se tato skladba může dočkat znovuobjevení a popularizace, třeba spojí-li se se zvukným jménem některého hudebníka. A tak by opět mohla začít vést život i mimo stránky notového zápisu, k čemuž by chtěla svou troškou přispět i tato práce.

Jan Lukáš

Historii na FF UK studoval jen dva semestry, bakalářský titul získal v oboru evangelická teologie na ETF UK, kde působí jako pomocný vědecký pracovník na katedře filosofie. Zajímá se o religionistiku, archeologii i staré jazyky, jako je starořečtina, latina, biblická hebrejšтина a nejnověji i koptština. Ve volném čase se věnuje interpretaci staré hudby.

28. říjen – včera, dnes a zítra

Viktor Trefil

Na letošní rok připadá sté výročí vzniku Republiky československé. Při této příležitosti proběhla a stále probíhá silná mediální kampaň oslavující vznik tohoto státu a jeho údajnou kontinuitu se současným zřízením. Kromě klasických médií, jako jsou televize, noviny či rozhlas, je zapojena i síla internetu, kde se předhánějí politici, herci a jiné známé osobnosti, ale i veřejné a soukromé instituce s holdováním republice a přáním k „narozeninám“. Takoví demonstřují svou sounáležitost s první republikou a jejími hodnotami, otázkou ovšem je, zda dotyční vůbec vědí, jak došlo ke vzniku ČSR, potažmo jak došlo k rozpadu Rakouska-Uherska. Už vůbec se nedá hovořit o znalostech poměrů hospodářských nebo sociálních, nedej bože poměrů etnických v době vzniku ČSR a následného dvacetiletého trvání první republiky. Asi nejvtipněji působí, že se dnes téměř všichni oslavující shodnou na tom, že dnešní zřízení je přímým kontinuálním následníkem první republiky a jejích ideálů. Přitom vývoj v posledních sto letech je všelijaký, jen ne kontinuální. V tomto krásném, vysněném obraze nabýváme pocitu, že se zde odněkud z pralesů pravěku, téměř odnikud, vynořil ideální stát – Masarykova republika s krásnými ideály humanismu a demokracie, postrádající problémy států jiných a zejména „nenáviděného“ Rakouska, jako třeba problémy etnického rázu.

Pokud se vrátíme do onoho slavného dne roku 1918, tedy 28. října, ocitneme se v Praze mimo velké světové dění, dokonce ani čelní představitelé tzv. prvního odboje nejsou z většiny přítomní, jednají tou dobou v zahraničí. Vyhlášení „nezávislosti“ tedy proběhne bez hlavních osobností. Kdyby ono vyhlášení nezávislosti proběhlo bez zmíněných jednání, je možné, že by nebylo bráno nikým v potaz a zapadlo by do propadlišť dějin. Nicméně je třeba si uvědomit, jak živelně se vše událo. Přesto se dnes oslavuje právě tento akt, právě v tento den. Nebylo by však vhodnější připomínat si jiné datum, pokud opravdu chceme slavit vznik společného státu se Slováků? Další národy nové republiky se pravděpodobně ztratily v překladu. Mohli bychom si připomínat například 30. říjen, tedy den, kdy domácí slovenská politická reprezentace podepsala tzv. Martinskou deklaraci, ve které se slovenský národ připojuje k novému československému státu. Toto v našich luzích a hájích není reflektováno, zkrátka jsme republiku vyhlásili v Praze a je naše, tak o co jde? Připomínka jiných národů, v kontextu vzniku, nepadá v úvahu už vůbec, jednalo se přece o stát Čechoslováků a ba sta!

Samostatnou kapitolou v připomínání tohoto výročí jsou československé legie. Tento podivuhodný projekt žije i po sto letech prostřednictvím Československé obce legionářské, která živí mýtus legií jako všespásné vojenské a politické síly, která vybudovala republiku a byla jedinou českou bojující složkou velké války. Je ale nesporně pravda, že se legie velkou měrou zasloužily o uznání tzv. exilové Masarykovy vlády. Nicméně legie byly již za života svých členů silně propagovány a upřednostňovány oproti jiným složkám budoucí republikové moci, o příslušnicích c. a k. armády a četnictva ani nemluvě. Pohnutky členů legií jsou dnes pravidelně vykládány jako čistě vlastenecké a směřující k vybojování „svobody“ pro novou republiku, nic jiného, ba dokonce obyčejného, lidského, se nepřipouští. Rovněž bojové zásluhy se často nafukují, například nasazení roty Nazdar u francouzského Arrasu. Ačkoli zde jednotka byla zdecimována, je dnes událost vykládána jako vojenský úspěch Čechoslováků, byť jejich přínos byl maximálně propagandistický. Komicky pak v tomto kontextu „vojenské tradice“ legií působí i dnešní vojenské přehlídky v rámci oslav výročí. Vše vypadá provizorně a nemožně, bez hlubšího konceptu, ale o to procítěnější jsou projevy účastníků, kteří sami sebe vidí jako novodobé legionáře a Masaryky či Kramáře.

Celé letošní oslavy oné „stovky“ se tak dají shrnout do dvou slov: patetické a licoměrné. Nikdo z laické veřejnosti, ale také a zejména z politické reprezentace, která se zde snaží jen nahonit kladné body, neví, co se vlastně slaví, proč se to vlastně slaví, ale o to více a agresivně to prosazuje. Bohužel na této vlně jakéhosi zavděčení se národu, se veze i řada odborníků z akademické obce, kteří tvoří prapodivné konstrukty jako kdysi Zdeněk Nejedlý, pro záměry a propagandu státu. Žel, pro racionální zamyšlení nad takto zásadní událostí dnes není místo, vždyť slavíme, máme narozeniny!

Viktor Trefil

Je studentem 3. ročníku bakalářského studia oboru Historie na Filozofické fakultě Ostravské univerzity. Jeho odborným zájmem je evropský novověk s důrazem na habsburské soustátí, ale také dějiny 20. století. V současné době je jeho hlavním tématem poválečný vývoj v ČSR.

Obscura, číslo 6, ročník V. (2018).

Vydává: Spolek studentů historie FF UK. Redakce: Jan K. Černý (šéfredaktor), Ondřej Crhák, Tereza Dufková, Štěpánka Kopřivová, Jan Lukáš, Viktória Rigová, Lenka Prošvicová. Korektorka: Růt Benešová. Grafická úprava a sazba: Ondřej Crhák. Webové stránky: www.ffabula.cz/obscura Kontaktní e-mailová adresa: obscura@ffabula.cz Nevyžádané rukopisy se nevracejí. Maximální délka zaslaných příspěvků 10 stran. Za věcnou správnost otištěných příspěvků zodpovídá autor.

CS C 641/6

OBSCURA

Naše historie
ZS 2019

ffabula

Tygr
tisk.cz